

MGL

mestno gledališče ljubljansko 2016/2017

2016/2017 Cristina Clemente DRUŽINSKI PARLAMENT

MGL

Cristina Clemente

DRUŽINSKI PARLAMENT

VSEBINA

- 7** Vinko Möderndorfer **ZA VSE JE KRIVA DRUŽINA**
- 13** Simona Škrabec **PRAVICA DO ODLOČANJA**
- 25** Branko Gradišnik **O DRUŽINSKEM PARLAMENTARIZMU**
- 35** Eva Jagodic **NAJBOLJŠI RESNIČNOSTNI ŠOVI NE BODO NIKOLI POSNETI**
- 41** **CRISTINA CLEMENTE O SVOJI IGRI** Intervju z avtorico
- 50** Nagrade
- 58** Ob jubileju

Cristina Clemente
DRUŽINSKI PARLAMENT

Consell familiar

Prva slovenska uprizoritev

Premiera za abonente 28. decembra 2016

Premiera za vabljene 12. januarja 2017

Prevajalka **ALENKA KLABUS VESEL***
 Režiser **PRIMOŽ EKART**
 Dramaturginja **ALENKA KLABUS VESEL**
 Scenograf **DAMIR LEVENTIČ**
 Kostumografka **BELINDA RADULOVIČ**
 Avtor glasbe **DAVOR HERCEG**
 Svetovalec za gib **SEBASTJAN STARIČ**
 Lektorica **MAJA CERAR**
 Oblikovalec luči **BOŠTJAN KOS**

*Prevod po avtoriziranem angleškem prevodu *Family Council* **Sharon G. Feldman**

Vodja predstave **Sanda Žnidarčič**
 Šepetalka **Nataša Gregorin Ahtik**
 Tehnični vodja **Janez Koleša**
 Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**
 Vodja tehnične ekipe **Branko Tica**
 Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Gašper Zidanič**
 Osvetljevalci **Andrej Koležnik**, **Boštjan Kos**, **Bogdan Pirjevec** in **Aljoša Vizlar**
 Frizerki **Jelka Leben** in **Mirela Brkič**
 Garderoberki **Angelina Karimovič** in **Tanja Cirman**
 Rekviziterja **Sašo Ržek** in **Borut Šrenk**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo
 Ana, 18 let **LENA HRIBAR** k. g.
 Riki, 24 let **JERNEJ GAŠPERIN**
 Albert, 50 let **JOŽEF ROPOŠA**
 Marta, 47 let **TANJA DIMITRIJEVSKA**
 Wolfgang, 22 let **DOMEN VALIČ**

Jernej Gašperin, Lena Hribar, Tanja Dimitrievska, Domen Valič, Jožef Ropoša

Tanja Dimitrievska, Jernej Gašperin, Domen Valič, Jožef Ropoša, Lena Hribar

Vinko Möderndorfer

ZA VSE JE KRIVA DRUŽINA

Za vse je kriva družina.

V njej si otroci pridobijo prve vedenjske in etične vzorce bodočega življenja. Kako se imata rada *mama in ata*, vpliva na naše kasnejše partnerske odnose. Tudi nasilje se rojeva v družini in se potem njegov vzorec seli v novo družino, lahko pa tudi na ulice in v ves svet. Mama pretepa ata, pogosteje je obratno, in hči si bo našla moža, ki ga bo lahko pretepała. Ali pa si bo našla takšnega, ki bo pretepal njo, kot je oče pretepal mamo, in tako dalje in tako dalje. Družina na vsak način lahko pušča krvavo sled, katere rane se celijo in nikoli ne zacelijo v vsem našem nadaljnjem in samostojnem življenju.

V družini so skriti vsi vzorci našega osebnega pa tudi družbenega bivanja. Težko se bo sin prelevil v razumevajočega ljubitelja vseh nacionalnosti in ras, če je rasel v družini, kjer je bil oče zagrizen nacionalist, mati pa je bila prepričana, da so črnci samo malo bolj razvita vrsta opic. Otroci bodo nadaljevali družinsko tradicijo še posebej, če je njihova družina kolikor toliko delovala. Če ni, bodo poskušali živeti drugače, se bodo, če bodo zbrali dovolj moči, temu vzorcu uprli. Ampak kaj, ko hierarhično in tradicionalno urejene družine v resnici funkcionirajo. Tako da v večini nadaljujemo takšen vzorec družine, v katerem smo dokaj uspešno preživeli mladost.

Avstrijski filmski režiser Haneke, ki ga Avstrijci, zaradi njegove kritičnosti do hib lastnega naroda ne marajo preveč, je pred leti posnel fenomenalen film *Beli trak* (*Das weiße Band*, 2009). V njem se ukvarja s tradicionalno družino in avtoritarno vzgojo, ki je bila kasneje temelj družbenega fašizma in nacizma. *Vse se začne v družini*, je sporočilo filmske umetnine. *Vse dobro, zlo pa še posebej*. Prav zato si totalitarna vizija družbe, naj bo to katoliški ali muslimanski ali fašistični ali socialistični fundamentalizem, vedno želi obvladati in vzgajati družino. Družina je najmanjša celica družbe, če jo obvladamo, potem obvladamo celotno družbo. Zato ni naključje, da je igra *Družinski parlament* postavila svojo vivisekcijo parlamentarizma prav v družino. Tam se namreč vse začne.

Dramska domislica, ki bi jo lahko imenovali tudi *komedija*, nas niti ne preseneča zelo. O parlamentarizmu in tako imenovani demokraciji nam ne pove kaj dosti novega. Pove pa nam to na nenavaden način, ki pa ni zgolj komedijski. Je kar malo shrlljiv.

Celotno parlamentarno družbeno dogajanje je predstavljeno v družino. Morda celo *spet nazaj* v družino, saj sem prepričan, da so bili družbeni vzorci funkcioniranja vedno najprej preizkušeni med možem, ženo in otroki, kasneje so bili razširjeni na širšo družino (babica, dedek, tete, strici), kasneje na pleme (več družin) in še kasneje na narod, nacijo itd. O tem nas poučuje zgodovina, še bolj pa antropologija. Se pravi, da igra pred nas postavlja izvorno gnezdo vladanja in upravljanja z družbo – družino. In to je zanimivo. Presenetljivo. Komično. Pa tudi srhljivo.

Hkrati pa imamo v igri *Družinski parlament* priložnost videti vse slabosti vladanja na enem mestu. Pravzaprav lahko spremljamo borbo za oblast, vse glasovalne zagate demokracije, vse pasti in demagoške vzorce politike v zgoščeni obliki. To, kar spremljamo vsak dan na televiziji, v časopisih, na vsakem koraku našega življenja, in to v duhamornih štiriletnih ciklikih, lahko vidimo v kratkočasni gledališki domisljici v uri in pol. In to je zabavno. Skozi igro se pravzaprav smejimo našemu vedenju o vsem tem. Še več, v družinskem parlamentarnem dogajanju prepoznamo tako rekoč tudi naše slovensko vsakodnevno politično življenje. Pa ne samo slovensko. Parlamentarizem, ki se imenuje celo *demokratični*, je globalna katastrofa. Tako kot kapitalizem in globalni trgovinski sporazumi. Na parlamente in demokracijo se sklicujejo vsi, tako demokratični kot avtokratski sistemi. Saj gre vedno zgolj za oblast, za zlorabo oblasti tistih, ki bi radi imeli še več, kot imajo. No, in tako se lahko ob komediji *Družinski parlament* zabavamo, ko v družinskih članih prepoznavamo značilnosti slovenskih političnih strank oziroma njihovih predstavnikov. In ne zmotimo se kaj dosti. Saj so podobne politične stranke povsod po svetu.

Igra pa ima še eno ambicijo, ki je ne gre spregledati. Hoče nam nazorno prikazati nekakšen *historiat* parlamentarizma. Začne z nekakšnim *monostrankarskim* sistemom ali pa, še bolje, *dvostrankarskim*, pri katerem se dve politični stranki desetletja izmenjujeta na oblasti. Ko *ata in mama* vladata družini. Enkrat eden, drugič drugi. Po potrebi. V resnici pa gre za eno isto politično opcijo. Nekaj podobnega poznamo v Ameriki že desetletja, pa tudi v mnogih Evropskih državah, kjer se v navidezni demokraciji izmenjujeta dve politični stranki, ki pa sta v resnici ena sama. Republikanci (ata) so resda malo *trši*, demokrati (mama) pa malo *mehkejši*, ampak vseeno gre za ata in mama, ki si delita posteljo in sta sploh zaveznika. Tako gre to v demokraciji, ki je urejena tako, da nekdo tretji zelo težko pride na oblast. In prav te *demokratične vlade*, ki se izmenjujejo na vrhu države (družine), zelo močno kritizirajo režime, kjer vlada ena stranka, v resnici pa tudi oni vladajo kot ena stranka, kot *atamama*. Sodobna demokracija (evropska/ameriška) je že v osnovi laž. Možnost izbire je laž. Saj izbire ni. Ali vlada ata ali vlada mama. Oba pa spita skupaj, v isti postelji. Da ne govorimo o Rusiji, kjer je *demokracija* še bolj absurdna, tako rekoč incestna, saj se na oblasti izmenjuje ista, družinska stranka. Pravzaprav ne gre niti za incest, gre za *oblastni, narcisoidni seksualni odnos s samim sabo*.

V *naši družini* se zgodi tudi *revolucija*. Žametna revolucija. Hčerka Ana želi prevzeti oblast. Imamo občutek, da edina v vsej družini misli resno, da ji gre zares. To se najbolj vidi, ko v volilnem boju, ki ga tudi uprizorijo v družini, razgrne svoj program. V družinskem političnem mikrokozmosu smo priča vsemu, kar poznamo v parlamentarnem, demokratičnem političnem boju. Priča smo marketingu, lobiranju, podkupovanju, demagogiji, nizkim udarcem, lažem,

pretiravanju ... Tudi situacija, ko vsak družinski član voli samega sebe in je izid neodločen, nas lahko nasmeji, čeprav je nasmeš bolj grenak, saj iz stvarnosti poznamo takšne neodločene (pat) pozicije, ki nikoli niso prinesle nič dobrega. Tudi ko družina med volivce vključi *tujca, nečlana* družine, Aninega fanta Wolfganga (že njegovo ime govori, da je tujec), se srečamo z aktualnimi frazami, ki jih vsepovsod po Evropi, tudi v ljubi Sloveniji, še kako prevečkrat slišimo: *RIKI: ... a ni zadosti, da skrbimo za svoje ljudi, ne pa da bomo morali skrbeti še za tujce ... Niti štirje dnevi ne bojo minili, pa bomo imeli hišo polno študentov v izmenjavi, ki bodo hoteli postati člani naše družine ...*

Ker pa *tujca* prav vsi potrebujejo, saj potrebujejo njegov volilni glas, so vsi člani družine že prej in na skrivaj z njim sklepali dogovore. Še celo več: Mama Marta mu je na skrivaj naročila načrt za prenovo stanovanja, s tem je *tujec* vložil svoje delo v družino. In za vsako delo je mogoče slej ko prej terjati plačilo. Z drugimi besedami: *Tujec je investiral* v družino (državo). Kreditiral jo je. Mama Marta mu je obljubila posel, če bo zmagala na volitvah. Vendar *tujec Wolfagang* izneveri vse. Glasuje za tisto, s katero deli posteljo. Seks je pač močnejši od drugih poslovnih obljub. No in tako imamo situacijo, ko se je *tujec* vmešal v družinske volitve in na oblast je prišla mlada in nova sila. Ni se zgodil revolucionarni preobrat, pač pa žametna *revolucija*. Tako nam igra tudi sporoča, da so žametne, mehke revolucije, ki korenito ne spremenijo sistema, obsojene na jalovo životarjenje in na propad, saj se oblast v resnici sploh ni zamenjala. Hčerka Ana tudi ne zmaga z novim programom, ki je bil, roko na srce, najbolj iskren in najboljši, pač pa zato, ker jo je podprl nekdo, ki so ga tik pred zdajci sprejeli v družino. Pravzaprav je Ana lahko hvaležna za svojo oblast nekemu, s katerim spi. Nova oblast v družini že od vsega začetka ni popolnoma samostojna.

Vas to na kaj spominja?

Ana je nekakšna levičarka. Mogoče bi jo lahko stlačili med socialiste, če ne že kar med komuniste. Verjame, da bodo družinski člani delovali zrelo in bodo skrbeli za gospodinjstvo, da bodo nesebični člani družinske skupnosti. Na neki način Ana *podržavi* družinsko blagajno. Hoče izpostaviti takšne odnose, kakršni bi v resnici morali vladati v družini. Ana je naivna. Novodobni levičarji, ki govorijo o socializmu in hkrati o parlamentarni demokraciji, so prav otroško naivni. Ljudje niso pošteni, so sebični. Ljudem moraš vladati. Zato smo si tudi izmislili demokracijo, da lahko z njo vladamo neumnim članom družin in hkrati uspešno krademo (privatiziramo) družinsko imetje. Ker pa je skrivnost vladanja tudi *deli in vladaj*, premeteni demokratični oblastniki nekaj malega z mize frčnejo tudi volivcem, ki so enkrat na štiri leta blazno zadovoljni, saj se jim zdi, da oni odločajo o vsem.

Če nič drugega nam igra *Družinski parlament* glasno in jasno pove, kar že itak vemo, da je demokracija farsa, od katere imajo korist vedno samo tisti, ki so na oblasti. In ko so enkrat na oblasti, se zelo potrudijo, da tam tudi ostanejo in da nikogar, tudi če je še tako dober, ne spustijo zraven.

Za nas Slovence je igra *Družinski parlament* zanimiva tudi zato, ker je Slovenija res samo *ena velika družina*.

Slovenci smo, spet roko na srce, v resnici zgolj dvomilijonsko pleme z več družinami. Plemen pa se spominjamo iz indijanaric. Plemena so se tepla med sabo, imela vojne in nikoli niso ustvarila države, nikoli niso imela zavesti *naroda*,

zato pa so jih tujci in zavojevalci lahko zaprli v rezervate, jih zastrepili z alkoholom, jim ukradli zemljo, kulturo, bogove in jih obsodili na počasno iztreljenje. Smo Slovenci res samo pleme, v katerem se med sabo prepira več plemenskih družin, ki jim v sodobnem jeziku rečemo *politične stranke*? In vsaki družini gre zgoraj za njene družinske interese. Zato se družine med sabo pripravajo, očitajo in kradejo druga drugi, tekmujejo ... Družine ne briga, kaj se bo zgodilo s celotnim plemenom, kakšna bo njegova usoda. Zato pleme nikoli ne postane narod. Pravzaprav, če pogledamo malo nazaj, za borih petindvajset let, lahko žalostno ugotovimo, da Slovenci nismo narod, če bi bili narod, bi bolj skrbno ravnali z državo, smo zgoraj pleme, sestavljeno iz nekaj družin, ki si kradejo med sabo. Zato nas *Družinski parlament* lahko še bolj zadene v živo.

In kako se igra konča? Točno tako, kot se pravkar končuje zgodba slovenskega plemena in njegovih družin. Tujec Wolfgang je družini posodil denar, jo kreditiral, in zato je njen lastnik. Zelo preprosto. Zelo resnično. In da bi bila zadeva še bolj absurda, so tujcu to omogočili z zakoni, ki so jih sami sprejeli.

WOLFGANG: Samo ena stvar, če ne zamerite ... Družina mi dolguje 40.000 evrov.

ANA: Vse ti bomo povrnili, Wolfgang.

WOLFGANG: Zakon 27/1993 pravi, da v primeru, ko družinski član prispeva denarna sredstva v višini, ki presegajo skupno vsoto celoletnih prispevkov vseh ostalih družinskih članov, ta oseba avtomatično postane predsednik. To pomeni, da sem novi predsednik jaz.

Ko bomo odhajali s predstave, bomo zelo zadovoljni. *Točno tako je, točno tako se zares dogaja!* bomo rekli in počutili se bomo pametne, saj smo vse to *itak že vedeli*. Prijateljem bomo igro priporočili: *Pejte jo gledat! Za smejat! Točno tako je! Čista resnica!* In s tem se bo zgodba končala. Zaradi te igre ne bomo poskušali spremeniti svoje družine, svojega plemena, samo zadovoljni bomo, da vemo, kako je parlamentarna demokracija v resnici huda farsa. Wolfgangi pa nam bodo veselo vladali. In to je resnični konec družine.

Vas tudi to na kaj spominja?

Domen Valič, Lena Hribar

Tanja Dimitrievska, Jožef Ropoša, Jernej Gašperin, Lena Hribar

Simona Škrabec

PRAVICA DO ODLOČANJA

Naslov *Družinski »parlament«* je, če smo čisto natančni, bolj priredba kot pa prevod originalnega katalonskega naslova igre Cristine Clemente. Nekaj podobnega zasledimo tudi v četrtem prizoru, ko se uporna in dorasla otroka staršem postavita po robu in izjavita, da hočeta biti udeležena v procesu odločanja za predsednika družine. V slovenskem prevodu je smisel stavka sicer natančno povzet, a izbor besed nikakor ne more priklicati asociacije, ki se v gledalcih, seznanjenih z današnjim političnim trenutkom v Kataloniji, vzbudi v trenutku, brez vsakega premišljevanja. *Dret de decidir*, »pravica do odločanja«, je namreč postala prava krilatica, ki že leta z nenavadno vztrajnostjo in pogostostjo odseva v vseh katalonskih javnih občilih. Dobro je, če oba izraza pogledamo pod lupo, ker nas lahko pripeljeta prav do jedra problematike, ki ga ta domiselna in vedra komedija skriva v svoji notranjosti.

Med evropskimi narodi, ki nimajo svoje države, so Katalonci danes verjetno največji in politično ter kulturno najbolj izoblikovan narod – katalonščino uporablja okrog 11 milijonov govorcev. Katalonija sicer ima svoj lastni parlament, a le kot ena od 17 avtonomnih pokrajin, kolikor jih obstaja v Španiji. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da se je Španija leta 1975, po smrti Francisca Franca, izoblikovala v moderno in demokratično državo, vendarle je v svojem ustroju še vedno obdržala stari imperialistični princip *divide et impera* – se pravi, država je bila načrtno razdrobljena v fragmente, ki naj bi kot protiutež izničili učinek in vpliv zgodovinskih narodnih identitet, kot sta katalonska ali baskovska. Tako ima mesto Madrid še dandanes enak status avtonomne pokrajine, kakor ga imajo Katalonija, Galicija ali Baskija in seveda vseh drugih trinajst administrativnih enot. Odveč je pripomba, kako brezupno je v takem okviru vsako razpravljanje o spremembah določil o sobivanju v isti državi.

Ta politična negotovost in nedorečenost pa je globoko zasidrana tudi v samem jeziku, v katalonščini. Zato avtorica pravzaprav ne govori o družinskem »parlamentu«, temveč je v originalnem naslovu omenjen le *consell*, kar je toliko kot »odbor« ali »svèt«. A ta drobna besedica je v katalonski zgodovini še kako pomembna. *Consell*

de cent, Svet stotih veljakov, je bil ena prvih in odločilnih političnih institucij, ki so se izoblikovale pod vladavino mogočnih srednjeveških katalonskih kraljev. Katalonsko-aragonski kralj Jakob I. je že leta 1249 sestavil mestno vlado Barcelone, dokončno pa se je Svet stotih veljakov izoblikoval pod Petrom Ceremonioznim leta 1335. To je bila za tedanje čase nenavadno demokratična ustanova, saj ni bila omejena samo na plemstvo, temveč so predstavnike vanjo po določenih pravilih lahko predlagali vsi prebivalci. Svetniki so se v še danes lepo ohranjeni gotski dvorani v Mestni palači redno sestajali skoraj petsto let, vse do nesrečnega leta 1714. Takrat je v nasledstveni vojni za španski prestol med Habsburžani in Burboni dokončno zmagal Filip V. Burbonski in si pokoril Habsburžanom naklonjeno Barcelono. Mesto je bilo oblegano in zasedeno ter podvrženo strašnim maščevalnim ukrepom: kjer danes stoji lep in velik park z živalskim vrtom, je dolga stoletja stala vojaška utrdba Cuitadella. Zato da je bilo mogoče zgraditi to trdnjavo, so bili mnogi prebivalci prisiljeni do tal podreti svoje hiše. S trudom teh pregnancev je potem na obali zrasla mala Barcelona, Barceloneta, ki danes s svojimi skromnimi hišicami in slikovitimi ozkimi uličicami tik ob plaži privablja toliko obiskovalcev. Za radoživostjo in sproščenostjo današnje Barcelone se skrivajo pravzaprav zelo hude zgodbe o izgubah, preganjanju in nemoči. Kar se je 11. septembra 1714 nepreklicno končalo, ni bila le samostojnost katalonskega principata, ampak so bila to tudi odprta, ljudem in poslom prijazna določila Sveta stotih mestnih veljakov, ki so urejala barcelonske zadeve. Leta 1714 je Filip V. z Dekretom novih pravil (*Decreto de Nueva Planta*) preklical vse do tedaj veljavno javno pravo in na silo vpeljal administrativno ureditev, ki je temeljila na vzorih tedanjih kastiljskih kraljestev. Istega leta je bila z razglasom izrečno prepovedana tudi javna uporaba katalonskega jezika.

Ko Cristina Clemente govori o družinskem *consellu* ne more in tudi noče skriti te velike zgodbe, ki se skriva za to malo besedico in njenimi izpeljankami. K tej zgodbi pa moramo dodati še bistveno manj veličastno dejstvo. V katalonskem političnem življenju se je to staro izrazoslovje ohranilo v kar najširši uporabi in še danes se v katalonskem parlamentu najvišje funkcije v kulturi ali gospodarstvu ne imenujejo ministrstva, temveč *consellerie*. Katalonski parlament dejansko ne pozna ministrov, temveč samo svetnike. Odveč je pripomniti, da je v dnevnih poročilih o aktualnih dogodkih te zastarele izraze nemogoče prevajati v druge jezike. Tako Katalonija sicer ima svoje kulturne in gospodarske ministre z imeni in priimki, a le v tujih časopisih, doma to enačenje s funkcijami na ravni španske države ni mogoče niti v besedah. Enak primer je na primer policija. Katalonska avtonomna policija, ki je odgovorna za nadzor notranje varnosti v pokrajini, se imenuje *mossos d'esquadra*, kar pomeni toliko kot častna straža, ime pa seveda ponovno izvira iz katalonske srednjeveške državnosti. Zmeda na turistov polnih ulicah je bila tolikšna, da so patrolje pod napis s katalonskim imenom svoje službe dobile tudi lepo in jasno angleško besedo *police*. Tako se zdaj noben pomoči potreben obiskovalec ne ustraši več fantov in deklet v modrih uniformah, ki se ponašajo s tako čudno dolgim in nerazumljivim imenom svoje javne funkcije, da jih nihče niti po naključju, pa čeprav imajo kape in značke, motorna kolesa in modre luči, ne bi imel za policiste. To je torej tista zagata današnjega položaja Katalonije: v vseh drugih

jezikih lahko govorimo o katalonskem parlamentu, o katalonskih ministrih, o katalonski policiji, samo v katalonščini to ni mogoče. Tu so vse te državotvorne besede v kali zatrte in nadomeščene z domišljajskimi, nekoliko nostalgичnimi sinonimi, ki prinašajo vonj po starodavnih kraljestvih in neuresničljivih sanjah.

Družinski parlament Cristine Clemente je torej odsev tega naelektrenega ozračja. Stvari se dogajajo, a jih ni mogoče niti poimenovati. Besede za to, kar se dogaja, še niso bile povsem sprejete, še niso potrjene, vse ostaja v namigih in naključnih opazkah. V Kataloniji svet ni trden, temveč podvržen nenehnim spremembam. Zato se je ozračje nasičilo s politiko. Politika je prodrla tudi v najbolj intimne kotičke zasebnega življenja. Ker na politiko v javnosti ni mogoče vplivati, ker manjkajo celo besede, da bi govorili o najbolj osnovnih pojmih, kot so parlament, ministri ali policija, potem je pač s to nemočjo zastrupljeno vse. Ljudje bi svet spremenili, a ga ne morejo. Sanje o nekem boljšem svetu, o neki pravičnejši ureditvi so tako omejene le na čisto zasebne, družinske prostore.

O »parlamentu« iz nazlova je torej mogoče povedati marsikaj, a tudi »pravica do odločanja« iz četrtega prizora ni nič manj zanimiva. Ta krilatica iz časnikov in političnih sloganov namreč skorajda zahteva, da na kratko obnovimo dogajanje v Kataloniji v zadnjih letih, ki je tesno povezano s prizadevanji za odcepitev in ustanovitev neodvisne katalonske republike. Zgodba, oziroma neverjetna pospešitev dogodkov in zgodovinskih prelomnic, se je začela leta 2010, ko je Ustavno sodišče Kraljevine Španije preklalo temeljni zakon o avtonomiji, ki ga je katalonski parlament sprejel leta 2005 in je bil že 2006 v španskem parlamentu podvržen temeljiti predelavi in krčenju pristojnosti katalonske avtonomne vlade. To prvo omejitev smelih načrtov za prihodnost katalonske dežele so Katalonci sprejeli, čeprav s stisnjenimi zobmi. Ko pa je leta 2010 peščica ustavnih sodnikov dejansko preklala večinsko izraženo voljo ljudstva in glasovanje v demokratično izvoljenem parlamentu, je ljudem prekipelo. 10. julija 2010 je prišlo do prve spontane demonstracije proti krčenju pristojnosti katalonske avtonomije. Novembra istega leta je na volitvah zmagal Artur Mas in z njim na čelu je Proces (najbrž je to besedo res treba zapisati z veliko) dobil krila ter bučno in radostno stopil na ulice. Spomladi leta 2011 je bila tako ustanovljena organizacija Asemblea Nacional Catalana (ANC), ki ima spet popolnoma nepredvidljivo ime. Sloveniti bi jo morali kot »katalonsko narodno skupščino«, vendar to ni noben parlament, temveč zgolj organizirano gibanje civilne družbe, izrazito brez strankarskih veljakov in vplivov, zamišljeno in izpeljano kot enotna mobilizacija ljudstva, ki si združeno prizadeva doseči neodvisnost, ne glede na svoj izvor ali svoje ideološke ali politične poglede. ANC je bila v prvih letih izjemno uspešna, ni se težko spomniti televizijskih posnetkov, ki so obkrožili svet. Leta 2012 – 11. septembra, torej na dan, ko je Filip V. leta 1714 podjarmil mesto – se je na barcelonskih ulicah zbralo dva milijona veselih demonstrantov. Veselih je prava beseda, ker je od vsega začetka narodno osveščanje med Katalonci zajemalo iz vedrega vzdušja med ljudmi, vajenimi druženja, množičnih praznovanj in skupinskih projektov.

Tisto, kar je v katalonskem gibanju za neodvisnost spet težko razumeti in praktično nemogoče prevesti v druge jezike in v drugačne zgodovinske okoliščine, je, da ljudje niso šli na ulice, ker bi hoteli zaščititi svojo čisto in neokrnjeno

katalonsko identiteto. Katalonci so celo pri jeziku pripravljene pogledati skozi prste in sprejeti španščino kot del svojega vsakdana v novi državi, o kateri sanjajo. Da ne govorimo o tem, da niti v najbolj nacionalistično navdahnjenih govorcih nikoli ni niti stavka o čistosti katalonske krvi ali o strahu pred vdorom tujcev, ki naj bi domačine za kaj prikrajšali. Neodvisna Katalonija torej ne temelji na sanjah, da bo tisto, kar so nam vzeli, nekoč spet naše. Projekt neodvisne Katalonije je torej zelo podoben utopični veri v spontano dobroto vseh ljudi mladega dekleta, ki v drami Cristine Clemente dejansko pride na oblast in postane žal nič kaj uspešna družinska predsednica.

Katalonsko gibanje za neodvisnost si prizadeva, da bi ta bodoča država postala »prva družina na svetu s pravičnim sistemom«, če naj ponovim besede predsednice družine iz *Družinskega parlamenta*. Katalonija je najbrž edina evropska pokrajina, ki se tudi danes ne boji priliva tujcev. V Kataloniji se v zadnjih letih ksenofobija ni povečala in strah pred tujci si ni izboril vseh javnih tribun. A tujcev seveda ne manjka, ekonomske imigrante iz Južne Amerike privlači dežela že zaradi možnosti uporabe španščine v razviti Evropi, vanjo se zaradi bližine in vse bolj tesnih gospodarskih vezi zliva vsa severozahodna Afrika. Katalonija je postala zatočišče tudi številnim narodom, ki so pretrpeli huda politična pregnanstva. V Barcelono se stekajo daljna azijska in afriška ljudstva, tu išče svoj novi dom ranjeni Bližnji vzhod. Leta 1992 je Barcelona navdušenje odlično organiziranih prostovoljcev, ki so sodelovali pri Olimpijskih igrah, znala preusmeriti v eno najlepših in res učinkovitih humanitarnih akcij. Ko sta Evropa in svet Sarajevu obrnila hrbet, je Barcelona, ki se najbrž spominja svojih ran iz obleganja leta 1992, ponudila temu obleganemu mestu svojo najbolj radodarno pomoč. Sarajevo je uradno postalo ena od barcelonskih četrti, kar je privedlo do številnih projektov v času najhujše izoliranosti, stakle pa so se tudi številne tesne osebne vezi. Kako to? Zato ker je Katalonija sama preživela ogromen val pregnanstva: po zmagi frankističnih sil januarja 1939 je bilo deželo prisiljeno zapustiti na tisoče republikanskih družin, peš, s culami na hrbtu, z otroki in starci so v mrzli zimi stopali v neznano čez visokogorske prelaze v Pirenejih ... To pa še ni vse: ta izpraznjena Katalonija je v štiridesetih in petdesetih letih 20. stoletja, ko je bil pritisk fašističnega režima najhujši, kljub vsemu ohranila še toliko naprednega in odprtega duha, da je Barcelona postala pravo zatočišče za ljudi iz vseh tistih predelov južne Španije (še posebej Andaluzije in Ekstremadure), kjer so bile republikanske sanje velike, a strahotno poteptane. Francova zmagaja je revne kmete dobesedno prisilila v pravi eksodus, tisoči in tisoči so prihajali v Barcelono kakor v obljubljeni deželo, kjer so si obetali najti delo in se hkrati izogniti političnemu preganjanju v svojih domačih krajih. Tako so na pobočjih in plažah zrasla mizerna naselja hišic s pločevinastimi strehami, prave favele, ki so povsem izginile šele konec šestdesetih let. Ta priliv upanja polnih ljudi je razlog, zakaj je danes v metropolitanski regiji v Barceloni in bližnji okolici praktično polovica ljudi rojenih nekje drugje, nekje na jugu Španije. Najbolj zanimivo pa je, da se ravno ti ljudje večinoma ne bojijo katalonske neodvisnosti, danes vsa ta množica »priseljencev« govori katalonsko in se v deželi preprosto počuti doma. Ravno zato številni med njimi v samostojni katalonski državi vidijo obljubo tiste dežele, ki so jo bili s trebuhom za kruhom prišli iskati na sever. Hočejo postati del svobodnejše, pravičnejše, bolj odprte družbe.

Lena Hribar, Tanja Dimitrievska, Jožef Ropoša, Jernej Gašperin

Komu torej katalonska neodvisnost vzbuja nezaupanje? Že od leta 2010 vse javne raziskave in tudi 9. novembra 2014 sklican posvet volivcev (besedice »referendum« spet ne smemo uporabljati, čeprav je stvar razumljiva samo, če jo poimenujemo brez nepotrebnih sinonimov) potrjujejo, da je Katalonija razdeljena ravno na pol. Polovica prebivalcev se neodvisnosti veseli, druga pa ji ne zaupa in se je boji. Napaka pa bi torej bila, če bi to delitev na pol enačili s katalonskim in španskim izvorom njenih prebivalcev. Ogromno v Andaluziji rojenih ljudi je Proces za neodvisnost vzelo za svojega in aktivno sodelujejo v izgradnji temeljev nove državnosti. Po drugi strani pa veliko uglednih in dobro stoječih Kataloncev spremembe zavrača preprosto zato, ker jim sedanja državnost urede pač prinaša toliko ugodnosti in utrjenih privilegijev.

Toni Sala je leta 2009 v Ljubljani na Festivalu Fabula, kamor je bil povabljen skupaj z drugima dvema katalonskima pisateljema, Mario Barbal in Bielom Mesquido, prebral izvirni esej o posledicah frankizma, ki nam vsa ta družbena vprašanja lahko še dodatno osvetli. Sala govori kot predstavnik mlade generacije, ki je že odraščala po smrti Francisca Franca, a je še kako občutila vpliv in omejevanje svobode, ki ga je ljudem vsilil režim. Tako kot on tudi Cristina Clemente spada v generacijo, ki je odraščala ob starših in dedih, v katerih je bil ukoreninjen strah in so zato politiko povsem in dokončno izkoreninili iz vsakdanjega življenja. »Bil sem star šest let, Francisco Franco pa dvainosemdeset. Hodil sem v prvi razred osnovne šole, Franco pa je že šestintrideset šolskih let vodil Španijo,« piše Toni Sala v omenjenem eseju. »Dve leti kasneje se je v Katalonijo vrnil predsednik katalonskega *Generalitat*, kakor imenujemo skupščino v moji deželi. V izgnanstvu je preživel osemintrideset let. Dan je bil čisto jesenski. Bilo je hladno, v kaminu je bil prižgan ogenj. Bila je nedelja popoldan. Televizor je bil morda že barvni. Kazali so človeka močne, visoke postave s širokimi pleči, ki je stopil na balkon palače in klical nad množico ljudi, zbranih na trgu: »Tukaj sem! Tukaj sem! Tukaj sem!« Ta »tukaj sem«, ki ga nekdo neprestano ponavlja, je, ko si star osem let, zelo smešen. Naslednji dan je bil ponedeljek in v šoli smo vsi otroci ponavljali kot papagaji: »Tukaj sem! Tukaj sem! Tukaj sem!« V vseh katalonskih šolah so se tistega dne vsi osemletniki na dvoriščih igrali na enak način: »Tukaj sem! Tukaj sem! Tukaj sem!« Takrat sem hodil v tretji razred. In to je bilo tudi leto, ko sem imel prvega učitelja, ki me je učil pisati po katalonsko, gospoda Masferrerja, učitelja, ki se je izšolal še pred vojno. To je pomemben podatek. Bil je najboljši učitelj, kar sem jih kdaj imel. Svoje znanje si je pridobil pred prihodom frankizma, v času republike, ko je splošna izobrazba ljudi naredila velik korak naprej, ker je bilo za Drugo špansko republiko izobraževanje nekaj najpomembnejšega. Še danes med nami živijo ljudje, ki so bili vzgojeni pred vojno, in njihovo znanje je bistveno večje od tega, ki ga imajo njihovi lastni sinovi, naši starši. Babica moje žene, na primer, zna pisati katalonsko. Moja tašča in moja mati pa ne. Tako kot na vseh področjih, povezanih s kulturo, je tudi v šolskem sistemu frankizem povzročil radikalne spremembe: spremenili so se učni programi, učbenike so očistili neprimernih vsebin in odstavili neprimerne učitelje. Predstojnik inšpektorjev na področju Girone, ki so ga nastavili na to odgovorno mesto ravno ob koncu državljanske vojne, je izjavil, da morajo biti od tega trenutka dalje učitelji *más santos que sabios*, se pravi, da je pomembnejši njihov svetovni nazor kot pa

učenosť. Geslo dobro povzema tudi kulturno politiko režima nasploh. Vrnimo se k mojemu osnovnošolskemu učitelju. Njegove učne ure so bile kaj malo podobne učnim uram drugih učiteljev. Občutka za civiliziranost in ljubezni do lastnega jezika ni kazal s sentimentalnimi publicami, temveč v razumskih, pretanjenih razlagah. Mladi levičarski učitelji nam niso mogli ponuditi enakega vzora. Zaradi njega sem spoznal nekaj, kar ni bilo ne frankizem, ne antifrankizem, ne zanikanje frankizma – pokazal mi je, kakšna bi bila šola, če do frankizma sploh nikoli ne bi bilo prišlo.«

Kakšna bi bila naša dežela brez frankizma, je vprašanje, ki si ga Katalonci vedno znova postavljajo. Frankizem je deželo prizadel na skorajda neviden način. Ljudje politiki niso zaupali, nezaupanje pa vedno pomeni strah. Sala piše: »Še danes ne vem, kaj je pravzaprav počel moj ded med državljansko vojno in po njej. Vsak tak pogovor je doma takoj vzbudil takšno nelagodje, da ga je bilo treba takoj končati, toda ta logika je razumljiva in zagotovo velja tudi v drugih primerih. Frankizem je vzgojil naše starše v strahospoštovanju in starši so na nas prenesli svoje nezaupanje do politike.«

Slabih sedem let po tem eseju mladega katalonskega pisatelja, napisanega posebej za slovensko občinstvo, lahko ugotovimo, kako globoko so se stvari v Kataloniji spremenile. Ne le, da politika ni več tabu, temveč se je nenadoma, povsem nepričakovano zasedla v samem središču vseh življenj, postala je najpomembnejši element prihodnosti. Namesto negotovosti in strahospoštovanja so ljudje dolgo zadrževane želje po spremembah spremenili v nezadržno povodenj. *Družinski parlament* je lep, domiselni odsev teh sprememb.

Cristina Clemente stvar razreši v slogu starega pregovora, češ da, kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Očetova neizprosna vladavina, ki je drugim jemala, zato da je njemu ostalo vse najboljše, a je vendarle zagotavljala red in relativno blagostanje (beri: stara dobra Španija), in hčerina vedra in neodgovorna vera v človeško dobroto (beri: naivna in nedorasla Katalonija, ki žal precenjuje svoje moči) sta premagani s hitro šahovsko potezo novih vladarjev tega sveta, tistih, ki upravljajo z daljnega in nedosegljivega prestola Evrope, ki jo kakor v humoreski tu predstavlja temačna nemška roka. Družina se je pri mladem nemškem arhitektu pač preveč zadolžila, zdaj pa bodo zaradi sanj po nemogočih gradbenih projektih v stanovanju obsojeni na dolgo in boleče odplačevanje kreditov ter izgubo vsakega odločanja o lastnih pogojih bivanja.

Drama torej temelji na preprostih, skoraj naivnih primerjavah, ki človeka hočeš nočeš spravijo v smeh kakor tisti stari vici o tipičnih značilnostih evropskih narodov. Seveda ne bi smeli verjeti takšnim posploševanjem, a kdo se le lahko v takšni duhoviti domislici ubrani smehu?

Cristina Clemente je svojo dramo napisala kot rezidentka barcelonskega gledališča Sala Beckett. Pri pisanju je sodelovala tudi z dijaki gimnazije v Gironi, ki jih je obiskovala enkrat na teden eno celo šolsko leto. Igra je bila pri občinstvu lepo sprejeta kot prijazna družinska komedija, marsikateri kritik je staršem prav posebej priporočal obisk gledališča skupaj s svojimi najstniki. Dobra igralska zasedba, odlični režiser, Jordi Casanovas, ki se je izkazal na odru skupine Flyhard, so poskrbeli za uspešno in dobro obiskano predstavo. A vse to je premalo, da bi mlado dramatičarko

Lena Hribar, Jernej Gašperin

lahko imeli za najvidnejšo predstavnico katalonske sodobne drame ali da bi lahko njeno komedijo postavili med najuspešnejša dramska dela zadnjih let. Kako je torej mogoče, da je *Družinski parlament* vendarle začel svojo uspešno pot po svetu in prodril v mednarodne kroge?

Odgovora sta dva in tega ponovno ne moremo razumeti brez kratkega zgodovinskega orisa. Najprej se je treba spomniti na naravnost neverjetno tradicijo barcelonskih popularnih gledališč in kabaretov, ki so se v prvi tretjini 20. stoletja odpirali predvsem na avenuji Paralel. Cristina Clemente je namreč podedovala sproščenost nekdanjih spogledljivk, tisti prefrigani in ostrí pogled na stvarnost iz *vodvilov* in *sarsusel*. Največje dvorane na Paralelu so bile v tistih časih s smehom in zabavnimi popevkami, in tudi s precejšnjo mero razkazovanja gole kože, sposobne napolniti tudi do 6000 sedežev! Gledališča in zabaviščni lokali so se raztezali na obeh straneh avenije v dolžini praktično enega kilometra in so bili odprti štiriindvajset ur na dan, občinstvo je bilo izključno iz revnejših slojev, meščani tja niso hodili. Najbolj zanimivo pa je, da je ta zabaviščna ponudba od opolzkih popevk do družbenokritičnih iger v glavnem potekala v katalonščini. Ljudska zabava in tisti kanček spolnosti in kupljenih ljubezni, ki tudi sodijo zraven, sta katalonski jezik temeljito prebudila in ga pripravila na prihod množične kulture. Humor in zabava vas spravita v smeh, a je v vsaki še tako naivni šali vedno več kot samo eno zrno resnice. Če kaj zares določa katalonsko dramatiko, potem je to njena odprtost prav do vseh žanrov.

Važnejša od samega žanra pa je za prodor mladih avtorjev v svet neka popolnoma druga okoliščina. Če na hitro preletimo gledališki razvoj v Kataloniji po frankizmu, lahko takoj opazimo zadrževano energijo, ki se je v dolgih letih zatiranja nabrala pod površino in je bruhnila na plano kot vulkanski izbruh. Drama Rudolfa Sirere *Strup gledališča* (*El veneno del Teatro*, 1985) je doživela ogromno število prevodov in uprizoritev zunaj meja, v francoskem prevodu pa je to domiselno razmišljanje o gledališkem zakulisju postalo celo del obveznega čtiva v šolah. Josep Maria Benet in Jornet je prejadral vso Evropo s svojimi dramami, navdihnjenimi predvsem z dramatiko Harolda Pinterja. Drama *Želja* (*Desig*, 1991), uprizorjena v režiji Sergija Belbela, ki je tudi sam uspešen dramatik, je del kolektivnega spomina, kakor trdi Sharon G. Feldman, ameriška raziskovalka in prevajalka, ki je s svojo knjigo *V središču viharja* (*In the Eye of the Storm*, 2009) napisala prvo resno in obsežno študijo fenomena katalonske drame, najprej v angleščini, šele leto kasneje je bila raziskava prevedena tudi v katalonščino – spet simptom tega, kako težko je Kataloncem doma govoriti o lastni identiteti. Benet in Jornet je bil leta 2015 skupaj z Lluiso Cunille in Manuelom Molinsom gost Festivala Borštnikovo srečanje v Mariboru in njegova slavna drama *Želja*, ki govori o »prisotnosti vsega tistega, kar ni prisotno«, kot pravi Feldman, je dostopna tudi v slovenskem prevodu (*Sodobna drama v Španiji*, Maribor: Litera, 2015). Seveda velja omeniti tudi nebesedno gledališče skupin, kakor sta La Fura dels Baus ali Comediants, prve smo večkrat videli tudi v Sloveniji, drugi pa so vsemu svetu znani zaradi otvoritvene ceremonije olimpijskih iger leta 1992 v Barceloni. Ustvarjalcev je dejansko toliko, da je morda celo nekoliko težko verjeti, da vsi izvirajo iz istega sveta in da jih je vse gnala katalonska iznajdljivost in potreba po stalnem premagovanju danih okoliščin.

A nikoli se nobeden od njih ni zares poistovetil s Katalonijo, v svet so prodrli posamezni avtorji in gledališke skupine, pojem katalonska dramatika pa se je komajda kje uveljavil, vsa ta imena ostajajo del nedorečenega pojma »španske« dramatične, za katerega ni pomembno, ne v katerem jeziku so dela napisana, ne po katerih vzorcih se zgledujejo, ne za kaj si prizadevajo, temveč zgolj to, kakšen potni list imajo avtorji, ko gredo na tuje.

V naslednji generaciji, ko so Evropo začeli osvajati avtorji, kot je Sergi Belbel v resnejših igrach ali Jordi Galceran z bolj komercialnim pristopom, pa se je zgodilo še nekaj veliko bolj izjemnega: katalonski avtorji so popolnoma in dokončno izbrisali iz svojih del vsako sled o tem, kje se pravzaprav dogajajo te zgodbe. Kriza identitete, odsotnost trdnih življenjskih vzorcev, večna nedoločenost katalonskega sveta so tako dobili prav posebno prisposodbo s tem, da so vsi katalonski uspešni mladi dramatik prenehali govoriti o svoji lastni deželi, o svojih lastnih konkretnih in prepoznavnih problemih. Prizorišče dogajanja bi bilo lahko dobesedno kjer koli, čas povsem nedoločen. Vse te igre, tako kot komedija Cristine Clemente, govorijo o zgodbah, ki jih najdemo povsod in veljajo za vse. Ta izbris lastne identitete je katalonske dramatične nenadoma postavil v samo središče postmoderne svetobolje, oni so bili tisti, ki so znali prvi in na najbolj očiten način izraziti bolečino, ki je pravzaprav zajela celoten zahodni svet. Modeli so se nam podri, poistovetenje z neko utopijo je komajda še kje mogoče. Izgubljeni smo, sami sredi čedalje bolj nerazumljivega sveta.

Tako je v devetdesetih letih katalonska dramatika začela svoj zmagoviti evropski pohod. *Družinski parlament* Cristine Clemente je nedvomno del te slave, tega dobrega imena, ki so si ga pridobili rosno mladi avtorji s trdim delom in s pogumom, da svoje nelagodje nad svetom in iskanje identitete spremenijo v takšne zgodbe, ki so lahko blizu tudi mnogim drugim. Ko se torej od srca nasmejimo Cristini Clemente in njenim domislicam, se pravzaprav smejemo duhu neke daljne deželice. Družini v stanovanju z velikimi okni in lepo svetlobo se smejemo zato, ker je Kataloncem uspelo svojo lastno zgodbo in bolečino predelati v pogled, ki zahteva temeljit kritični premislek. Smejemo se jim, kot bi se smejali samim sebi, v napakah nerodnih dramskih junakov prepoznamo sami sebe, v njihovih iluzijah uzremo svoja neizpeljana prizadevanja po boljšem svetu. *Družinski parlament* ni le zabavna družinska komedija, čeprav je seveda tudi to, ampak slika nekega časa, neke družbe, ki v svojih sanjah tako čudno spominja na nas same. Zakaj le? Zato ker literatura le tedaj, ko se zares odpre v svoj lastni svet in ga preiskuje iskreno, brez olupševanja, lahko najde tiste skupne točke, ki nas spodbujajo k razmisleku. Kar odkrivamo v komediji Cristine Clemente, ni to, da smo vsi povsod enaki, to bi bil poenostavljen in skoraj nesmiseln sklep. Ravno nasprotno je res: čeprav so naše domače okoliščine še kako drugačne od recimo katalonskih, jih lahko preučujemo in sprejemamo tako kot oni svoje, z razdalje, z nasmehom, celo s krohodom. Kaj pa je bolj osvobajajočega, kakor da se človek lahko nasmeje lastnim iluzijam?

Tanja Dimitrievska

Tanja Dimitrievska, Domen Valič

Branko Gradišnik

O DRUŽINSKEM PARLAMENTARIZMU

Prebral sem besedilo g(dč)e. Cristine Clemente *Družinski parlament*.

Po dvakratnem skrbnem branju še vedno nisem prepričan, da vem, za katero obliko parlamentarizma se intimno zavzema avtorica – na čigavi strani je. Kot Italijanki ji gredo verjetno na živce vse opcije. Italija je, zgodovinsko gledano, preizkusila vse parlamentarne sisteme od bratov Grakh pa do Berlusconija, pa še nekaj neparlamentarnih, od Cezarja do Mussolinija, tako da Italijani vedo, za kaj gre. Parlamentarci so v njihovih očeh izenačeni z rimskimi avgusi: neglede na to, ali sta dva takšna žrebala iz jeter ali iz ptičjih koščic ali iz perja v vetru, in neglede na to, kako srdito sta zagovarjala svojo metodo prerokovanja in zasramovala nasprotnikovo, kadar sta se srečala na trgu, si nista mogla kaj (piše morda Horacij), da si ne bi na skrivaj pomežiknila.

Kakorkoli, v prvem delu je njena igra napisana še najbolj kot kritika patriarhalnega prosvetljenega absolutizma; štiričlanski družinski parlament sicer deluje, vendar le potrjuje tisto, kar si želi oče kot glavar družine. Sledi nekakšen maj 68, mladi želijo zgraditi nov svet, pri čemer morajo tudi prevzeti oblast. Presenetljivo v tem delu je, da ni nobenih jakobinskih pretiravanj, ljudstvo ne vpelje giljotine, kar je v dramaturškem smislu sicer škoda, kajti nič ne bi poživilo te predstave bolj kot kaka glava v košari. Še boljše bi bilo, če bi se posrečilo ponoviti prizor z glavo Charlotte Corday, ki je, ko jo je rabelj za lase vzdignil iz košare, ogorčeno pogledala vanj, češ kaj si drzne. Tukaj, mislim, je avtorica zamudila svojo kronsko priložnost. Seveda je mogoče, da bo režiser njeno hibo odpravil.

Kaj se godi naprej, niti ne smem povedati, da gledalstvo ne bo razočarano. Naj bodo, kot se reče, na robu sedežev vse do konca. Ne pa kot oni dan, ko sem nekje opazil na mizi odprto in na trebuhu ležečo – česar ne odobravam – knjigo *Ana Karenina*, pa sem v poživitih razgovora pripomnil, da je to besedilo, ki terja skrbno branje, še posebno če si slušatelj Nabokova, kajti ta je na izpitu – poučeval je rusko književnost – pričakoval, da

bodo slušatelji vedeli, kako je imel opremljeno svoje domovanje Vronski in v kaj je bila opravljena Ana Karenina, ko se je vrgla pod vlak. Komaj sem povedal do konca, je gospodinja pobrala knjigo, jo zaprla in jo vtaknila nazaj v vrzel v knjižni omari, pripomnivši: »No, gospod Gradišnik, hvala, da ste mi vzeli veselje do branja, zdaj ko vem, kako se konča.« In nič ni pomagalo, ko sem skušal storjeno škodo odpraviti z zatrjevanjem, da se iz mojih besed ne da razbrati, ali jo je vlak tudi zadel, pa celo če jo je zadel, še vedno ne vemo zagotovo, da ni preživela. Tako da ne boste prikrajšani tisti med vami, ki ne veste, da je Ana Karenina pod vlakom končala svoje življenje, pa se pripravljate, da bi prebrali to genialno delo.

Igre o parlamentarizmu ali strankarstvu so ponavadi sižejsko hvaležne – v spomin sižeta najprej Burgerjeva *Dantonova smrt* in Čufarjev *Za narodov blagor* – in sicer so hvaležne zato, ker se lahko tega dvojega udeležujejo prav vsi, torej tudi paranoiki, psihopati in profiterji. Če bi bili ti troji malo bolj domiselni, bi se lahko organizirali v enotno stranko z udarnim kratičnim imenom PPPP (prvi P je kratica za Partija) in bi zagotovo imeli 75-odstotno večino v vsakem parlamentu (preostalih 25 odstotkov sestavljajo poslanke). Tako pa ti ljudje zapravljajo dragocene ure svojega življenja s tem, da blokirajo drugi druge. Jasno, da od takega metanja polen pod noge ne more biti dejanskega napredka. Res pa je, da bi se v vizualnem gledališču kakega novega Pandurja dalo lepo ponazoriti metanje polen pod noge, pa tudi žaganja veje, na kateri sedimo, puljenja narodnih korenin, dajanja glave na tnalno in podobnega parlamentarno-drvarskega početja.

Igra Clementejeve šepa najbolj v pogledu psihološkega realizma. Clementejeva nam riše portret družine, katere članoma in članicama – očetu, materi, sinu, hčeri) bi bilo težko očitati paranojo, psihopatijo ali profitarstvo. Če bi bili, ne bi nikoli spustili v hišo, kamoli v parlament, priseljenca, pa četudi z imenom Wolfgang. Če bi bili psihopati, bi bili vojskovedje ali politiki ali preroki, ne pa da se zadolžujejo pri svojem podnajemniku. In če bi bili profiterji – no, potem odrasla hči že davno ne bi več prebivala v sobi, opremljeni za petletno deklico.

Iz besedila je razbrati en sam namig, kdo da je kriv za socialne stiske. In sicer so to judje. Namreč, podnajemnik Wolfgang (čistokrvno arijsko ime, ki pomeni *Volčjo stezo*), pod čigar upniško veleoblast nazadnje pride kompletan parlament skupaj s svojo nepremičnino in opremo, je navdušeni učenec nekega Mathesona, univerzitetnega profesorja arhitekture. Skladno z nauki tega Mathesona namerava priseljenec na koncu igre tudi adaptirati stanovanje (= reorganizirati svet). No, in Matheson je judovski priimek (ki pomeni »sina Matije«, torej sina »Jahvejevega darila« /*Mattiyahu*). Človek se vpraša, kako je mogoče, da ni nihče iz judovskega lobija opazil te politične nekorektnosti in nasul peska v kolesje igre. Domnevati gre, da so se producenti izgovarjali, češ da je omenjeni Matheson nejud, kajti Angleži so, kot je znano, dejansko poangležili v Mathesona tudi škotski (keltski) priimek: klan *Mac Mhathghamhuin* – kar pomeni v irski keltščini Medvedji klan – je tako postal klan Matheson, a zgolj zaradi zvočne podobnosti. Če se bo torej hudoval kak slovenski jud, mu je treba reči, da avtorica zabavlja nad škotsko skopostjo.

Mnogi bodo oporekali normalnosti odrske družine, opozarjaje na »monomanično« fetišizacijo parlamentarizma, češ nihče pri pravi pameti ne bo vnašal v družino vzorcev odločanja o delitvi dela, socialnih transferjih, letnem proračunu, nabavi bobnov ipd.

A kakor se to čudno sliši, mislim, da tovrstna praksa ni tak unikum. To dokazujem z anekdotičnim primerom iz lastnega življenja. Sam sem namreč že dolgoletni predsednik republike Gradišnik, ki jo sestavljajo jaz, Branko, 1951, moja žena Bernarda, 1964, in najina dvojčka Ana, 1996, in Klemen, 1996).

V ponazoritev objavljam tri listine iz obdobja Prve, Druge in Tretje republike Gradišnik.

A. 2005 DRUŽINSKA USTAVA

Ta ustava temelji na pripoznanju dejstva, da je edina prava svoboda tista, ki ne škoduje ne tebi ne drugim, tako v družini kot med ljudmi nasploh. Ustavne pravice in dolžnosti so zato zasnovane kot okvir vzajemnih odnosov znotraj družine, ki peljejo otroke k postopnemu usvajanju odgovorne svobode zrelega odraslega človeka.

I DOLŽNOSTI OTROK

1. Ana in Klemen sama v okviru razumnih pričakovanj skrbita za osnovno higieno:
 - a. Si čistita zobe zjutraj in zvečer.
 - b. Si redno menjata spodnje perilo (hlačke) in nogavice vsako jutro.
 - c. Potegneta na stranišču vedno vodo za sabo.
 - d. Z metlico med splakovanjem očistita sledove kakev, s tem da se držita tega zaporedja: se oblečeš – primeš metlico in greš čistiti, MEDTEM ko potegneš vodo – metlico otrkaš z ročajem po sedežni deski, da se odcedi – jo previdno odložiš v stojalce – si greš temeljito umiti roke!
 - e. Si umivata roke (po opravljeni potrebi, pred jedjo, po jedi, ko prideta od igre zunaj).
2. Sama skrbita za osnovni red, katerega bistveno načelo se glasi: če kaj vzameš s stalnega mesta, po uporabi tudi vrni na stalni prostor! Tako:

- a. Odneseš v svoji sobi igrače, potem ko se nehata igrati; ugasneta luč, če sta jo prižgala in ni več potrebna, zapreta vrata, če sta jih odprla, ipd.
 - b. Ko iščeta obleko, ne razkopavata perila, tako da ostajajo oblačila zlikana in lepo zložena.
 - c. Odneseš v koš za perilo nogavice, spodnjice in drugo.
 - d. Sama pospravita za sabo (recimo pometeta, če se jima stresa več drobtin na tla, vržeta papirčke od striženja v košek ipd.).
 - e. Si izbirata obleko primerno priložnosti: za šolo lepše, za doma domače, za izlete in šport trpežno in vremenu primerno.
3. Svojim zmožnostim ustrezno sodelujeta v gospodinjstvu:
 - a. Samoiniciativno zložita jedilno orodje iz nastavljene košarice.
 - b. Sama odneseš po obedu v pomivalno korito svoje krožnike, ki jih po potrebi tudi praznita (v smeti).
 - c. Naredita brez nerganja drobna dela, kadar so jim naročena (da skočita po kako reč v shrambo ali v biljardnico; da pometeta, če sta kaj stresla, ipd.).
 4. Sodelujeta pri procesu svojega izobraževanja:
 - a. Povesta, kaj je za nalogo, in jo bodisi sama bodisi s pomočjo starša naredita še popoldne.
 - b. Ne pozabljata učnih zvezkov in knjig ne doma ne v šoli.
 - c. Gresta igrati vsak dan vsaj pol ure biljard.

5. Sodelujeta pri svojem telesnem zorenju:
 - a. Gresta s starši na izlete po njuni meri (do ene ure hoje).
 - b. Gresta po lastni volji kdaj tudi teč (do pol ure največ).
 - c. Gresta pravočasno spat (trenutno, razen če so izjemne okoliščine, ob devetih).

6. Si urita značaj:

- a. Ana se ogiba svojih hibic: se pravi, se pazi, da ne bi skušala ljudi podkupovati iz same silne ljubezni do njih.
- b. Klemen se ogiba svojih hibic: se pravi, trudi se, da ne bi bil zadirčen in jezljiv.
- c. Oba se vadiata v »predelavi« takih dogodkov: se pravi, se v krizi za nekaj minut umakneta in na samem razmislita, kaj se je pravzaprav zgodilo in kako bi bilo to mogoče preprečiti.

II PRAVICE OTROK

1. Ana in Klemen lahko zunaj zgornjih omejitev sama razporejata svoj čas, se namenjata svojim zanimanjem in igri, se odločata o tem, s kom se bosta družila, kaj si bosta kupila iz svojih prihrankov, kaj bosta brala itn.
2. Otroka lahko od staršev zahtevata, da v mejah razumnosti pomagata pri zgornjih dejavnostih (tako npr. naj Branko še bere podpise k filmom ali prevaja filme, bere zvečer iz knjige, Bernarda hodi dajat poljubčke ipd.).

III DOLŽNOSTI STARŠEV

1. Branko in Bernarda sta dolžna otroka vzdrževati, vzgajati, jima pomagati in z njima sodelovati v igrah in drugih oblikah druženja.
2. Ne smeta otrok zmerjati ali kako drugače zbujati v njiju občutka, da nista dobra, pametna, plemenita in imenitna otroka in človeka. Očitki so dovoljeni zgolj v smislu opozarjanja na spodrseljave in prekrške ustavnega značaja.

3. Posebej Branko ne sme niti pri poučevanju uporabljati žaljivih izrazov, če se spozabi, pa mora za vsako spozabo plačati globo v znesku 25 kun razžaljenemu.
4. Branko in Bernarda se ne smeta otročje vesti (nakazovati otrokoma, da se slabo počutita zaradi njiju, jima kazati zamero, se kujati, se pripraviti ipd.).

IV PRAVICE STARŠEV

Branko in Bernarda imata pravico odločati o dobrobiti otrok (odrejati, česa otroka ne smeta, ker je bodisi nevarno bodisi škodljivo, celo če ni navedeno v tej listini; pa tudi s čim naj se ukvarjata, ker bo to koristno zanju; vendar pa naj takšne dejavnosti, kolikor otrokoma niso všeč, ne presežejo časovne meje ene ure na dan).

Ta Ustava je podpisana dan po devetem rojstnem dnevu otrok. Naj jima bo življenje lepo.

Hrani se v družinskem sefu in se pokaže na zahtevo katejegakoli podpisnika.
(Nepodpisana kopija je hranjena v računalniški obliki in zadostuje za preverbe.)

V Zagrebu, 5. oktobra 2005

B. 2009 SAMOUPRAVNI SPORAZUM¹

SPORAZUM	Skrb za glavo	Skrb za telo	Skrb za hišo in gospodinjstvo	Razvedrilo in dopust	Vzgoja in vedenje
Branko	Poleg lastnega dela še skrb za šolanje otrok (inštruiranje, preverbe znanja). Tudi pouk v glasbi (kitara).	Vsak dan 15 minut telovadbe.	Sortiranje in odnašanje smeti. Pomivalnik posode. Vrt (zalivanje, pometanje, ribice). Osnovni nakupi. Občasno kuhanje. Skrb za avto in garažo. Vozi otroke in ženo v šolo in službo in domov.	Na željo otrok igranje taroka, biljarda, pingponga ali fute. Planiranje dopusta.	Ne vpije, se ne posmehuje, se ne spuša v prepire, spoštuje želje otrok (ne izdaja vnaprej njihovih presenečenj).
Bernarda			Pralni stroj, perilo. Priprava zajtrka. Obleka. Komplicirani nakupi. Skrb za račune. Kuhanje zvečer, če je čas.	Pakiranje za na dopust; izlaganje prtljage po dopustu.	Se ne zadira na otroka »na počez«, temveč konkretno glede na krivdo.
Klemen	1 ura za šolo. 30 minut branje. Bolj koncentrirano poslušaj (da si zapomni, kaj mu je rečeno).	45 minut trening biljarda plus straight z Ano do 50. Telovadba!	Posoda: pomivanje velikih kosov in nožev. Izlaganje jedilnega orodja. 1x tedensko čiščenje degujev. Red v lastni sobi; predali z obleko in obleka naj bodo urejeni, čevlji poravnani ali pospravljeni; umazana obleka gre sproti v pralnico.	Igranje z degujčki. Ena ura igrice. Pravica do mobjia.	Se ne dela norca in ne spakuje iz sebe. Ne zavrača predlogov na pamet, kar vnaprej.
Ana	1 ura za šolo. 30 minut branje.	45 minut trening biljarda plus straight do 50 s Klemnom. Telovadba! 2 x na teden nordijska hoja.	Kuha, peka, kakor jo veseli. Skrb za red v svoji sobi; predali z obleko in obleka naj bodo urejeni, čevlji poravnani ali pospravljeni; umazana obleka gre sproti v pralnico.	Igranje z degujčki. Pravica do mobjia.	
VSI SKUPAJ		1 x tedensko na željo staršev na izlet (do 4 ure z vožnjo in kosilom vred). 1 x tedensko badminton!	Vsak vikend pospravljanje, vsak po 30 minut (sesanje, prah, smeti v koše). Starši skrbijo za pritičje, otroci zgoraj.	Po želji otrok 1 x tedensko v kino ali tarok ali kaj tretjega za najmanj 2 uri.	

Sporazum zasnovan in podpisan v maju 2009.

Podpisniki: /brez podpisov/

¹ Negativna rast svetovnega gospodarstva in pozitivna rast Klemna in Ane sta terjali sprejem novega dokumenta, ki bi bil bolj kos praktičnim zahtevam trenutka.

C. 2015 O DELITVI DEL V HIŠI

Otroka bosta pospravljala sproti za sabo. Tu gre predvsem za posodo in perilo.

V zvezi s tem Klemen prevzema zlaganje in izlaganje posode, sproti bo tudi odnašal posodo iz svoje sobe. Strinja se, da mora biti korito vselej prosto za nujno mimogredno odlaganje, da torej ne more biti nikoli več kot do polovice naloženo: to pomeni, da so v njem lahko v vsakem trenutku največ po 4 šalice, 4 kozarci, 4 krožniki, več pa vanj ne sodi. Anina naloga je, da svoje posode spravi do korita in splakne. Kuhalne posode v koritu ne morejo ostajati, razen v času, ko se namakajo.

Ana prevzema pranje in sušenje perila za oba. Klemen mora ob tem poskrbeti, da njegovo umazano perilo pride v pralnico v posebni košarici, ki mu je oddeljena. Posušeno perilo bo Ana še ločila na svoje in njegovo. Klemen bo sproti odnašal svoje perilo, sam ga bo tudi zložil in povezal nogavice ipd. Načeloma v dnevni sobi ne smeta biti nikoli več kot dve košari perila.

Oba skrbita za shranjevanje in ločevanje odpadkov. Ana odnaša embalažo, Klemen odnaša vse drugo (papir, biološke odpadke). Priporoča se, da naročita svojo kanto za biodpadke, ki naj stoji desno od vhodnih vrat. Tako ne bo več problema s tem, kam odnašati okleščke ipd.

Ana sproti poplakne mivko v tuš kabini v kolesarnici. Ana hrani (3x tedensko) zlate ribice.

Kuhata si po dogovoru in se pri tem fleksibilno menjava, pri čemer skušata najti kompromis med svojima prehranama.

Zgornja sprotna dela niso plačana.

Plačano pa je tedensko čiščenje in pospravljanje: urejanje, brisanje prahu, sesanje, pomivanje, pometanje, urejanje vrta/ohišnice, ki bi bilo sicer plačevano zunanjem. Pri tem Ana prevzame na svojo skrb spodnje bivalne prostore: kuhinjo, jedilnico, TV kotiček, dnevno sobo, predsobo, stranišče, kopalnico, v manjši meri najino sobo, garderobo in pralnico. Njena skrb je tudi zalivanje

zelenja zunaj ob hiši (poleti v času suše 3x tedensko). Njena skrb je tudi pospravljanje in čiščenje njene sobe. V gornji kopalnici ima prostor za odlaganje obleke v omari in na omari pod oknom.

Klemen prevzame na svojo skrb gornje nadstropje: biljardnico, kopalnico, svojo sobo, hodnik, garažo. Enako zaliva vrt (poleti v času suše 3x tedensko), obrezuje veje tako na vrtu kot v ohišnici, pospravlja (suši in odnaša v smeti) okleščke, veje ipd. Tedensko napaja ribniček. Puli (ali kako drugače odstranjuje) plevel izmed plošč na vrtu in izmed kamenja pred vhodom v hišo.

Tedensko skupaj opravi tedenski nakup živil in hišnih potrebščin (recimo toaletnih). Kupujeta v Hoferju in Mercatorju ter pri lokalnem mesarju. Klemen skrbi za avto (tankanje, servisiranje, menjava gum).

Od drugih neomenjenih ali neprevidenih del Klemen prevzema moška dela (nošnje, težaštvo, odmaševanje odtokov, vrtnanje v stene ipd.), Ana ženska (recimo hoja k šivilji, krparije, a tudi klicanje eventualno potrebnih servisov (razen v zvezi z avtom), pa recimo estetske odločitve (kam obesiti katero sliko).

Uporabo avta si delita sporazumno in po načelu večje ekonomičnosti/praktičnosti. Pišeta si vsak svoje (neskupne) kilometre in si delita stroške za gorivo skladno z deležem uporabe (več km = večji strošek). Klemen enkrat mesečno očisti zunanost avtomobila (spiranje s šlavhom v garaži). Ana skrbi za tedensko čiščenje prtljažnega prostora (oziroma prostora, ki ga mažeta psa). Skupaj enkrat mesečno očistita notranjost kabine (eden spredaj, drugi zadaj).

Vsa dela opravljata skladno z merili o temeljitem (nepovršnem) delu.

Nadzor nad rezultati dela izvajata starša.

Za svoje uspešno delo prejemata otroka mesečno vsak pavšalno po 200 evrov plačila – po plačnikovem ogledu. Ta denar je zaslužen in ne prejudicira morebitnih drugih virov financiranja s strani staršev v smislu daril.

S podpisom te pogodbe se otroka odrekata »pravici«
ugovora v zvezi z navedenimi dolžnostmi in opravili.

V razumni meri smeta opravljati morebitna zaostala dela s področja drug drugega, ne da bi to povzročalo kako zamero.

Ta zadnji sporazum je podpisan, ni pa v celoti spoštovan. V zameno za to, da lahko za hišo skrbita le še kar, ne pa z vestnostjo poklicne snažilke in hišnika, sta se otroka odpovedala pavšalnemu mesečnemu plačilu. Vsaj mislim; vprašati Bernardo si ne upam, ker jo bo to spomnilo, da dobivam pavšalni mesečni upokojski dodatek v znesku 80 evrov za redno čiščenje zob in ušes, in bo preverila in videla, da oboje zanemarjam, s čimer se mi utegne ogroziti nadaljnji prejemek.

Otroka sta se ne glede na zgornje iluzorne listine navzela neke mere samostojnosti. Seveda imata svoje muhe in težave, a se sproti pobirata. Zaslužni pa niso moje direktive/priporočila, ampak golo dejstvo, da zadnja leta, odkar sva z Bernardo na Slovaškem, onadva pa v domovini, živita v veliki meri sama. Nuja je mati domiselnosti, vaja pa dela mojstra, kot je rekel Katanec.

No, še za nekaj gre: za vselej ravno pravo mero zaupanja. Če bi imel še kdaj majhne otroke, potem vem, da bi jih vzgajal, kakor vzgajam svojega psa Mankyja. Načelo se glasi: če želiš imeti psa, ki se bo sproščeno, a lepo vedel brez povodca, potem ga moraš tega učiti brez povodca.

Tri leta je Manky živel pri nekem norem eksperimentalnem rejcu v svinjaku, potem še dva meseca v zavetišču, ni se znal niti usesti, a danes bi lahko kandidiral za podpredsednika kakega večjega pesjaka. In mislim, da bi ga naši drugi trije psi Honza, Ferris in Flynn pri glasovanju podprli.

Želim vam, da bi vam bila predstava všeč. Seveda pa odsvetujem, da bi jo uprizarjali doma.

P. S.: Že po koncu moje redakcije me je urednica gledališkega lista, ga. Alenka Klabus (priimek je takijski, pomeni »pržon«, izvor pa mu gre iskati v srednjeveški portugalščini; *calabouço* = jetniška celica, prim. šp. *calabozo* = ječa), opozorila, da je avtorica Cristina Clemente Katalonka in ne Italijanka. Zdaj je vse jasno: Katalonija, ki trpi pod kastiljsko monarhijo, je fiksirana na republikanski parlamentarizem že vsaj od izgubljene republikanske avtonomije (1931–39), ki ji je sledila Francova diktatura. Člani odrske družine so torej predstavniki različnih parlamentarnih opcij, ki seveda izključujejo kastiljsko-monarhistično.

Zvedel sem tudi, da se je Wolfgang v izvorniku imenoval Mark. Kritike bo zanimalo, da uživa Mark največjo priljubljenost prav na Slovenskem (saj je med slovenskimi imeni na 4. mestu; vir: <http://www.behindthename.com/name/mark>). Torej gre v izvorniku bržkone za slovenskega priseljenca v Barceloni! Kakorkoli, ker je igra poslovenjena, bi bilo nesmiselno, če bi bil tuji študent v Sloveniji – Slovenec. Premena imena je torej povsem upravičena, škoda pa je, da prevajalka ni poslovenila tudi profesorja Mathesona v recimo profesorja Menašeja. Ta je še mene učil in je bil izvrsten ikonograf, naj počiva v miru.

Glede morebitnih del, ki niso zavedena v pogodbi, velja, da niso in ne morejo biti plačljiva.

Spisano in podpisano v Ljubljani, 19. 7. 2015

Domen Valič, Lena Hribar, Jožef Ropoša, Tanja Dimitrievska, Jernej Gašperin

Lena Hribar

Eva Jagodic

NAJBOLJŠI RESNIČNOSTNI ŠOVI NE BODO NIKOLI POSNETI

Družine so hecna zadeva. Niti dve nista enaki, niti dve nimata enake dinamike in verjetno med vsemi družinami tega sveta ne bi našli niti ene, ki ne bi bila na tak ali drugačen način vsaj malo posebna. A to ni nujno nekaj slabega, saj se včasih ravno zaradi okoliščin v takih družinah rodijo najzanimivejši in najsrečnejši ljudje. Človeška narava pa nas sili v to, da kljub temu nikoli nismo povsem zadovoljni – in ko se otrok osamosvoji in si domišlja, da je odrasel, ko se odloči ustvariti svojo družino, si obljubi, da bo ta še boljša in srečnejša od tiste, v kateri je odrasel. Ohranil bo vse tisto, kar je bilo lepega, hkrati pa bo svojim otrokom prizanesel z vsem tistim, kar so njegovi starši delali narobe.

Kakšne utopične sanje!

Preden se spopademo s temo, ki se nam odpira, se najprej za hip vrnimo k osnovam. K človeškemu značaju. Ta se, tako so nas učili, izoblikuje do četrtega leta starosti. Nanj vplivajo trije elementi. Prvi je dedni zapis, ki določa naš temperament, drugi je posnemanje in tretji vzgoja. Medtem ko slednja temelji na verbalnem prenosu informacij, je posnemanje popolnoma organsko in se ga otrok poslužuje že od prvega dne. Hudič je v tem, da se ljudje pogosto svojih dejanj niti ne zavedamo, potem pa smo popolnoma zaprepadeni, ko se vidimo v potezah tistega majhnega bitja, za katero se nam zdi, kot da bi se nam rogalo. Pa vendarle smo, kdor smo, in če se želimo spremeniti, bomo morali za to pošteno garati. Vsekakor, značaj se pri človeku do neke mere lahko spremeni glede na znanje ter družbeno in socialno situacijo, a kot je nekdo nekoč dejal: »Krava je krava, pa tudi če je v zebro oblečena.«

Nato pa se kravica, zdaj oblečena v črne in bele proge, odloči, da si bo ustvarila družino, ki bo še boljša od tiste, v kateri je odraščala in ne bo več tako zelo kravja. A kako to storiti? Že, že, zaveda se, kaj ji pri njenih starših ni bilo všeč in kako bi to popravila, a družina je sistem, družina mora delovati po določenih pravilih, družine ne moreš kar tako prepustiti toku in videti, kam te pripelje. Razen če se odločiš za permissivno vzgojo, kjer vajeti pri hiši kaj kmalu prevzame otrok. V tem primeru se ti nikoli več ne bo treba ukvarjati s tem, kako voditi družino, ker tako ali tako nikoli

več ne boš imel glavne besede. Naša zebra se za to možnost ne odloči in bi si k zadevi želela pristopiti drugače. Nasvete še vedno išče pri svojih starših, če jim le zaupa. Nasvete išče tudi pri znancih in prijateljih, ki že imajo družine. Preštudira skladovnico knjig, prelista vse revije z nasveti in vsrkava znanje. Zaide seveda tudi na internet in si ogleda kakšno televizijsko oddajo. Prav tu pa se zgodi tisto, česar zebra ni predvidela. Pri naših odločitvah, pri naših dejanjih, našem razmišljanju so zelo pomembne tudi vse informacije, ki jih nevede prejmemo iz okolja, to pa nas najlaže in najpogosteje zavaja predvsem preko spleta, televizije in tiska. Vsakodnevno smo nehote bombardirani s številnimi informacijami o najrazličnejših temah, tudi o politiki. In naša zebra pod krinko, imenujmo jo Gvendolina, Gvendolina se za zebro sliši jako imenitno, se je v prostem času zelo zanimala za politiko. Vedno je med večernimi poročili kričala v televizijo, kakšni bumbarji so nekateri politiki, navdušeno kimala predvolilnim govorom svojih omiljenih kandidatov, preko spletnih komentarjev z javnostjo delila, kako ona misli, da bi bilo treba reševati težave, in celo v živo spremljala prenose sej državnega zbora. Da, tako zelo zagreta je bila. Pa se ji je nekega dne porodila ideja. Kaj ni družina pravzaprav država v malem? Ima predsednika in premierja, običajno sta njuni vlogi razdeljeni po zgledu starega reka »mož kraljuje, žena vlada«. Ima cel kup ministrov, četudi je običajno več resorjev združenih v eni osebi. Denimo finančni minister je stereotipno oče, ki preprečuje mami, da bi v nakupovalni mrzlici z njegovo kreditno kartico kupila ne samo blaga, ampak še police v trgovinah. Ministrica za zunanje zadeve je po navadi mama, ki skrbi za dobre odnose s sosedi in sosedami. Vlogo ministra za kmetijstvo po zadnjih trendih vedno večkrat zasedajo očetje, ki v majhnih lončkih na okenski polici gojijo čilije, miniaturne paradižničke in papričice ter še nekaj stvari, za katere so slišali, da so dobre za vlaganje ali še raje namakanje v žganju ali olivnem olju. Družina ima celo sodni sistem, torej starše, ki svojemu otroku za en teden prepovejo gledanje televizije, ker je učiteljica rekla, da je popustil v šoli in ni znal na pamet naštetih niti treh rimskih cesarjev, četudi vsi vemo vsaj za Gaja, Julija in Cezarja.

Da, si misli Gvendolina, to bo super rešitev!

Vendar Gvendolina še ne ve, v kaj je zabredla, in to kljub temu, da zvesto spremlja politiko, celo prenose iz parlamenta! V začetku vse poteka gladko, stvari se odvijajo po predvidenih tirnicah, pravila so zapisana in se po potrebi dopolnjujejo, družina cveti in se razvija. A Gvendolinin načrt je imel napako, saj ni predvidel, da bo ljudstvo, ko bo zajadralo v puberteto, začelo opazovati vse napake in luknje v sistemu, tako kot je Gvendolina videla napake, ki so jih delali njeni vzgojitelji. Ljudstvo v Gvendolini ne bo več videlo zebre, pač pa čisto navadno kravo, ki je prav taka kot njena mama, samo kuha ne tako dobro. Poskusila se bo braniti, nekako tako, kot se brani oče v filmu o Matildi, posneti po Dahlovi pripovedki: »Jaz sem pameten in ti neumna, jaz sem velik in ti majhna, jaz imam prav in ti se motiš. In nič ne moreš storiti proti temu!« Ljuba Gvendolina, pozabila si na eno malenkost. V svoji želji, da tvoji otroci ne bi odraščali tako kot ti, si se odločila vzpostaviti bolj pošten, demokratičen sistem in glas tvojih otrok šteje ravno toliko kot tvoj, ti imaš samo čast, da njihove želje usmerjaš in če ti tako ustreza, preusmerjaš. Pozabiš. Kam založiš kakšen papir. Kakšna družina po zgledu države bi pa bili, če ne bi posnemali tudi vseh tistih malih biserčkov manipulacije

Tanja Dimitrievska, Jernej Gašperin

z ljudstvom? Pa smo kljub temu demokracija, in če ljudstvo ni zadovoljno, naj si izbere nekoga drugega, ki jih bo vodil in bo boljši! S prekrizanimi rokami boš nekaj časa stala ob strani in gledala, kako se spopada s stvarmi, potem pa boš naivno ljudstvo začela sprva potihoma in potem naglas prepričevati, kako da je bilo pod prejšnjo oblastjo bolje, kako smo živeli v lepših časih, kako da je bilo za vse lepše poskrbljeno. In ko spet prevzameš žezlo oblasti, boš vsako svojo napako opravičevala, češ da v bistvu samo rešuješ probleme, ki ti jih je prepustil tvoj predhodnik. Počila je cev pod kuhinjskim koritom? Za to je kriv oni prejšnji, ker je dovolil preveliko porabo vode in se je cev obrabila. Zmanjšali smo vam žepnino? Kriv je oni drugi, ker je porabil preveč denarja, pa moramo sedaj zategovati pas, če želimo priti skozi mesec. Zakaj se meni ni zmanjšal prihodek iz družinske blagajne? Dodatek za stalno pripravljenost. Če vas zanima še kaj drugega, prosim vložite pisno poizvedovanje ali nas kontaktirajte preko spletne pošte. Če imate predloge za izboljšanje, jih skupaj s kratko powerpoint prezentacijo in ob predhodni najavi predstavite na naslednjem družinskem zasedanju. Če imate kakršne koli želje ali zahteve, za katere bi želeli, da jih družina skupinsko obravnava, jih oddajte v treh pisnih izvodih ter pustite v kuverti na polici v vetrolovu, zraven zabojnika za papir.

Mnogim med nami je tovrstna situacija dobro znana in precej domača. Oni dan sem iz kopalnice zavila naravnost v kuhinjo in se usedla h kosilu. Pa me prešine in povprašam, ali smo obnovili zalogo deodoranta v omari, ki nam ga je pred časom že zmanjkovalo, a nisem sigurna, ali je bila zaloga že obnovljena ali ne. »Si pravočasno oddala pisno vlogo? Če si jo, ga imamo,« je rekel oče in nadalje srebal juho. Obrnem se proti mami, ali morda ve ona. »Si pogledala v omaro? Si preverila v kopalnici? Najprej izčrpaš vsa druga sredstva, potem šele nerviraš mamo!« In če pomislim, da pri nas sploh nimamo definirane parlamentarne ureditve in se trudimo raje delovati po zdravi pameti. Sicer pa je zdrava pamet tako ali tako precenjena. Zdrava pamet tudi ni zanimiva, ni kreativna. Tudi Gvendolini je včasih žal, da se je pustila zavesti in je raje posnemala druge, kot pa da bi ravnala po lastni presoji. Potem je morda ne bi gnjavili, kot jo sedaj. Kaj si je nakopala na glavo? A kaj, ko pa je zgledalo tako preprosto in delovalo tako prepričljivo. Vse tiste seje v parlamentu, vse njihove debate in predlogi, to zmore tudi ona, to zmore tudi Gvendolina! No pa saj to še vedno verjame, Gvendolina nikoli ni obupala. A kaj, ko so okoliščine take, da ljudstvo tega ne vidi. Morda pa je pričel čas, da začno oblast določati tako, kot to počno v Butalah. Če gre seveda verjeti Tepanjčanom. Tepanjčani namreč pravijo, da rede v Butalah občinsko uš, in kadar volijo župana, sede bradači okoli mize, nanjo deno občinsko živinče in v čigar brado zleti, ta je župan. Preprosto, hitro, učinkovito in ne dopušča prostora za pritožbe. Da, to bi bila rešitev. A potem bi si Gvendolina morala pustiti rasti brado, a ni prepričana, če je pripravljena na ta korak, kaj bi pa porekle njene prijateljice, s katerimi vsak petek ob kozarcu džina igrajo bridž.

Sicer pa to tako ali tako ne bi bilo pošteno, ker Gvendolina je rojena voditeljica. Iznajdljiva, kreativna, hitro se odziva na situacije, dobro ravna z denarjem, zna z ljudmi, predvsem pa je mehka duša, ki ne želi drugega kot ravnati v dobro drugih. Niso to značajske lastnosti dobrega voditelja, dobre glave družine? Vsak, ki bi na stvar pogledal objektivno, bi se strinjal z njo, a kaj ko so vsi že okuženi in je njihov vid zamegljen. Počakala bo. Počakala bo, da njeni

otroci domov kot partnerje pripeljejo nove krave, ki bodo želele biti zebre, in nove zebre, ki bodo svet zavzemale v podobi kakšnega gnuja, antilope ali morda navadnega hišnega oslička. Ti bodo gotovo videli, kaj je dobro in nujno za razvoj družine.

Si predstavljate, kaj se zgodi, če pri družinskem kosilu skupaj sedijo stara krava, zebra pod krinko, njena zebrasta družina in kakšen osliček, gnu ali antilopa? Ni čudno, da se pred družinskimi kosili doma vedno obnovijo zaloge alkohola. Sicer pa ne bi bilo prav nič drugače kot kjer koli drugje. Vsaka družina je sama zase najboljši resničnostni šov. Naj še kdo reče, da ni vsaj eden od družinskih članov že kdaj pokomentiral, da bi jih morali posneti, saj so gotovo bolj zanimivi kot tisti, ki jih vsakodnevno vrtijo po televiziji. Da ne govorimo o zaslužku, če bi jih predvajali v elitnem večernem terminu.

Da, bili bi to drugačni časi.

Tanja Dimitrievska, Lena Hribar, Domen Valič, Jožef Ropoša

CRISTINA CLEMENTE O SVOJI IGRI

Intervju z avtorico

Katalonska dramatičarka, scenaristka in režiserka Cristina Clemente (1977) se je v dramskem pisanju izpopolnjevala v Gledališkem inštitutu v Barceloni. Za svojo prvo igro *Radi bi šli na Tibidabo* (*Volem anar al Tibidabo*) je leta 2009 prejela nagrado kritikov za najbolj obetavnega mladega dramatika. Komedijo *Družinski parlament* je napisala kot rezidentka barcelonskega gledališča Sala Beckett. Med njenimi igrami so še *Cepelin* (*Zèppelin*), *Naša domača Liga prvakov* (*La nostra Champions particular*), *Nočni program Radia 2.0* (*Nit de ràdio 2.0*) ... V sodelovanju z uveljavljenim katalonskim dramatikom in scenaristom Sergijem Belbelom je napisala scenarij za film *Eva*, režirala pa je tudi Belbelovo igro *Ofsajd* (*Fora de Joc*).

Je v družinski ureditvi, ki se pojavlja v *Družinskem parlamentu*, kaj avtobiografskega?

Po resnici povedano, ja, predvsem kot izhodišče. Pri meni doma so bili zelo levo usmerjeni in so hoteli vzpostaviti pravičen sistem, o vsem se je pogovorilo, glasovalo in vsak je prišel na vrsto pri zadolžitvah. Meni je bilo takrat to zoprno, primerjala sem se z drugimi otroki in hotela biti kot oni. Želela sem si, da bi mi ukazovali, jaz pa bi ubogala. Hotela sem razumeti, zakaj so moji starši to počeli, od kod jim ta želja, da bi bili vsi enaki. Ko si otrok, včasih občutiš, da je pritisk odgovornosti večji, kot si ga zaslužiš.

Torej si se kot otrok počutila kot Ana v tvoji igri?

Nimam ravno travm, spominjam pa se občutka nelagodja. Poleg tega smo mi maloštevilna, zgolj štiričlanska družina, brez tet in stricov ter dedkov in babic, zaradi česar smo bili kar malce zakompleksani. Mogoče smo zato večkrat počeli stvari, ki so primernejše za številčnejše družbe, pri nas pa smo krožili zgolj v krogu štirih. Na primer, spominjam se, kako so se moji starši v nekem obdobju spomnili, da bi se igrali nevidnega prijatelja. Za tako igro

Tanja Dimitrievska, Domen Valič, Lena Hribar, Jernej Gašperin, Jožef Ropoša

so štirje igralci premalo, saj si neizogibno hitro prišel na vrsto, da si moral odigrati lastno vlogo. Resnično neumno. Drobcji vsega tega se pojavljajo tudi v igri, čeprav ni bil moj zavestni namen, da bi zapisovala te izkušnje, iz mene je prišlo nezavedno v želji, da bi v manjši strukturi izrazila neko večjo strukturo.

Si v tem besedilu želela govoriti o vladi ali družini ali o obojem?

V bistvu sem želela govoriti o družini, ko pa sem prišla do konca, sem spoznala, da se besedilo lahko bere tudi v političnem pomenu. Hotela sem pripovedovati o družinskih strukturah, kako se postopoma spreminjajo, jih izpeljati v komedijo in skrajnost, pokazati sem želela družino, v kateri so otroci zelo pomembni, vsaj na videz.

In priložnost si izkoristila tudi za to, da si spregovorila o strahu do drugačnosti in neznanega ...?

Verjetno misliš na temo priseljenstva ... Dejansko sem na tem mestu že čutila, da gre tudi za politični zorni kot. Ampak v bistvu ne gre toliko za priseljenstvo, temveč za dejstvo, kako težko se je tistemu, ki prihaja od zunaj, integrirati v neko družino. Moj brat je bil od nekaj sovražno nastrojen do mojih fantov. Nenadoma se pojavi nekdo, ki ti hoče zavzeti teritorij. Nas pa je bilo tako malo, da je tujek takoj postal zelo pomemben.

V tej igri, tako kot v prejšnjih, resne teme obravnavaš s humorjem. Ti je ta način pripovedovanja zgodb najbližje?

Tako pride iz mene, ne da bi hotela. Ko začnem, nočem napisati komedije, ampak nekako vedno končam v njej. Sama pri sebi vem, da si bodo določeni ljudje ob komediji mislili, da ničesar ne povem, zato se trudim, da ne bi zapadla v komedijo, da bi bilo jasno, da hočem govoriti o resnih stvareh, o čustvih, ampak tako pride iz mene ... Woody Allen pravi, da se mora avtor vedno boriti proti svojemu slogu, ta pa kljub vsemu pride iz njega. Z mano je približno tako. Pravzaprav je bila moja prva igra *Radi bi šli na Tibidabo (Volem anar al Tibidabo, 2008)* zamišljena kot drama, ko pa smo začeli z vajami, sem videla, da gre za komedijo. Se pa pred začetkom pisanja ne omejujem s tem, ali bo na koncu nastalo to ali ono.

Misliš, da lahko slog zamegli sporočilo, ki ga želiš prenesti?

Za večino ljudi ne, za nekatere pa gotovo. Mislim, da včasih, če je zaplet zelo smešen, kar je meni sicer močno všeč, nekateri zaradi dreves ne morejo videti gozda. Opažam, da je določen del občinstva, ki ga predstava, če gre za komedijo, ne pritegne. Že zgodovinsko je ta žanr vrednoten kot manjvreden in večkrat sem slišala reči, »saj je v redu, ampak je le komedija«. Vseeno bom še naprej delala tako, kajti pri pisanju želim govoriti o resnih stvareh, ne da bi bila igra resna, tako mi je všeč. Mislim, da se lahko govori o resnih stvareh, pa ni potrebno, da so na odru tri osebe v črnem in je predstava polna dramatičnih premorov in suhoparna. Prepričana sem, da se resnih tem lahko lotevamo tudi z zabavnega gledišča, pa pri tem seveda ne mislim na pokanje vicev, temveč z zornega kota »ob zgodbi se zabavam«.

Igra *Družinski parlament* je nastala v okviru projekta »Na rezidenci«. Besedilo si obdelovala tudi s srednješolci.

Kaj so prispevali?

Predvsem pogled mladostnikov. Čeprav sem izhajala iz lastnih izkušenj, se igra odvija v sedanosti in kot hčerka sem že malce iz mode, saj je med mojim časom in tem zdaj bistvena razlika. Prinesli so mi zorni kot današnje mladine, njihov pogled na svet in spoznala sem, da ne poznajo Franca, prav tako ne frankizma in polpretekle zgodovine, ki ji mi pripisujemo tolikšen pomen. Zame je bilo zelo zanimivo videti, kako so ti mladostniki precej bolj kritični do demokracije kot moji starši, ki mislijo, da je sedanji sistem veliko boljši od prejšnjega. Ti fantje in dekleta ne vedo, kaj smo imeli prej, izhajajo iz zdaj. Zdelo se mi je zanimivo in zabavno pisati o tem.

Ustvarjanje je navadno samotno delo. Kakšna je bila izkušnja deliti ustvarjalni proces z najstniki?

Izkušnja dela z njimi je bila zame zelo zanimiva, pa ne le zaradi dela, tudi čustveno, med nami so nastale močne vezi, kar nas je vse zelo obogatilo. Skupina je bila čudovita, vsi so bili željni ustvarjati in prispevali so marsikaj, kar sploh ni bilo del projekta, zgolj zato, ker so to želeli in jih je zanimalo.

Je v besedilu tudi kaj njihovega prispevka?

Direktnega prispevka pravzaprav ni. Zgodilo se je namreč nekaj nenavadnega, kar je bilo zame sprva zelo frustrirajoče, potem pa sem o tem premislila in razumela. Ko sem jim razlagala zgodbo, so se odzvali s svojimi pripombami, mi povedali, kaj se jim ne zdi jasno in podobno. Še posebno pri Aninem liku, Ana jim je bila najbližja. Ko pa sem jim brala dejansko napisano besedilo, so bili zmedeni in posledično tudi jaz. Ustvarjalci smo zelo negotovi, jaz pa še prav posebno. Brala sem jim in pričakovala, da mi bodo rekli, da je zaplet zelo *kulski* ali kaj takega, oni pa niso prav dobro razumeli, kaj jim hočem povedati, kar je v meni vzbudilo občutek, da je tekst obupen. Nazadnje pa sem spoznala, da gledam nanje kot na strokovnjake za gledališče, kar ni bilo prav. Dali pa so mi tudi vedeti, da je ta igra seveda lahko zanimiva za mlade, vendar pa ne kot besedilo za branje. Jaz sem se iz njih napajala in oni so razumeli moje delo, nisem pa pisala zgodbe zanje. V okviru projekta sem morala napisati delo za odrasle. Zadovoljna sem, ker je nazadnje vendarle nastalo delo, ki jim je všeč. Ko so potem prišli na premiero, so povsem padli noter, čeprav so besedilo znali že na pamet.

Torej so bili dijaki zadovoljni z rezultatom?

Zelo zadovoljni. Povabili so jih tudi na tiskovko. V bistvu je bilo res prav lepo, saj so spoznali proces od začetka do premiere in zdaj bodo vsakič, ko bodo šli v gledališče, vedeli, kaj vse je zadaj. Ta projekt se običajno počne predvsem z likovnimi umetniki, tokrat je bilo prvič, da se je izvedel tudi za gledališče. Ko so mi ga predlagali, sem pomislila, da bi sama v mladosti z veseljem sodelovala pri čem takem, saj ti dajo orodje, da izveš, kaj gledaš, in da to razumeš. Mislim,

da nam je to zelo dobro uspelo. Dejansko sem bila navdušena, kako so vsakič bolj samozavestno govorili o obratih, o poistovetjenju z likom, o notranjem nasprotju v liku ... Šli smo si ogledat dve ali tri gledališča, pri prvem je bilo vse novo, že pri drugem pa so že veliko vedeli. To je bilo res lepo.

Si sodelovala tudi pri režiji?

Enkrat tedensko sem šla na vaje. Z Jordijem Casanovasom se zelo dobro razumeva. Besedilo sem pustila v njegovih rokah. Izmenjava je bila obojestransko koristna, nekaj sem prispevala jaz njemu, nekaj on meni. Zelo dobro je teklo.

Gledalci predstavo gledajo skozi okno pročelja hiše. Si želela, da bi se počutili kot opravljeni sosedi?

To bi morali vprašati Jordija, ampak mislim, da je razlogov več. Zgodba ima nekaj elementov pravljice, čeprav izhaja iz zelo kompleksnega elementa, kot je družina oziroma vlada, od tod ta okvir, iz želje, da bi uokvirili vse, kar je znotraj. In od vsega začetka je bila Jordiju in meni ta ideja zelo všeč, hotela sva dati igri naturalistični ton. Od tod občutek, da je četrta stena resnična stena in moraš »špegati«, kaj se dogaja v hiši.

Pogovarjala se je **Marta Armengol**.

Objavljeno na <https://www.teatral.net/asp/traientpunta/index.asp?idtraient=194>

Prevedla **Veronika Rot**

Domen Valič, Lena Hribar

Jožef Ropoša, Domen Valič, Lena Hribar, Jernej Gašperin, Tanja Dimitrievska

Foto Damjan Švarc

JANA ZUPANČIČ

Nagrada za najboljšo žensko vlogo na 31. festivalu Gavellovi večeri v Zagrebu

za vlogo 45-letne in 66-letne Maše Kos v uprizoritvi *3 zime* Tene Štivičič v režiji Barbare Hleng Samobor in v izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega

V presenetljivi lahkotnosti igralske interpretacije je Jana Zupančič našla ključ do jezika, s katerim dramatičarka Tena Štivičič oblikuje svoje like. Našla je način, ki se mogoče zdi na prvi pogled enostaven, vendar ga je mogoče doseči le s popolno predanostjo in globokim razumevanjem. V tej, lahko bi rekli, »dvojni« vlogi iste ženske, sredi štiridesetih in sredih šestdesetih let, je Jana Zupančič z minimalnimi sredstvi dosegla osupljivo transformacijo; svojo Mašo Kos gradi z velikim razumevanjem, počasi in z občutkom. V njeni interpretaciji je to ženska, ki z zatajevano žalostjo, pa tudi blagim humorjem gleda na čas, ki ga sicer ne obvladuje več, se mu pa nikakor ne pusti povoziti.

Foto Sebastian Cavazza

PRIMOŽ PIRNAT

Borštnikova nagrada za igro na 51. festivalu Borštnikovo srečanje v Mariboru

za vlogo Masovnega moškega v uprizoritvi *Projektator* v izvedbi Zavoda Delak in za vloge Aslaka, Dovrejskega starine, Vijuga, Orientalske plesalke, Begriffenfeldta, Potnika in Gumbarja v uprizoritvi *Peer Gynt* v režiji Eduarda Millerja in v izvedbi MGL in SSG Trst

Primož Pirnat v vlogi Masovnega moškega pred nami silovito upodobi stisko sodobnega človeka. S svojo interpretacijo poetiki Dragana Živadinova doda močan, unikaten emotivni svet in jo s tem poglobi ter približa gledalcu. Prav tako temeljito se izkaže v podpornih vlogah predstave *Peer Gynt*, kjer s svojim izvirnim ludizmom naslika večplastni domišljjski svet Ibsenove pripovedi.

Foto Sebastian Cavazza

JELENA PROKOVIĆ

Borštnikova nagrada za kostumografijo na 51. festivalu Borštnikovo srečanje v Mariboru

v uprizoritvi *Peer Gynt* v režiji Eduarda Millerja in v izvedbi MGL in SSG Trst

Kostumi Jelene Proković predstavljajo enega ključnih elementov vstopa v uprizoritev *Peer Gynt*; z izčiščenostjo, barvno natančnostjo, s kompozicijsko predrznostjo predstavljajo sugestivno atmosfero in moč gyntovske domišljije. In tako kot potuje Peer Gynt, z njim potujejo tudi kostumi Jelene Proković, izmišljujejo ter osmišljajo njegove besede in dejanja, z domiselnimi znaki karakterizirajo osebe, ki jih srečuje na svoji poti.

Foto Miha Fras

LOTOS VINCENC ŠPAROVEC

(skupaj z Draganom Živadinovom in Mojco Kumerdej)

Borštnikova nagrada na 51. festivalu Borštnikovo srečanje v Mariboru

za dramaturško obdelavo tekstovne predloge uprizoritve *Projektator* v režiji Dragana Živadinova in v izvedbi Zavoda Delak

Avtorji t. i. tekstualne mase po motivih ekspresionističnega dramskega besedila *Kosmata opica* (*The Hairy Ape*) Eugena O'Neilla literarno predlogo preiščajo in razdrobijo, vanjo vnesejo dnevniške zapise (dokument neposrednega izkustva življenja na čezoceanki) in s tem ustvarijo v ritmu dinamičen ter vsebini kompleksen uprizoritveni material. Kritično, a zato nič manj senzibilno naravnano besedilo odlikuje jasno stališče o pomenu ter medsebojnih razmerjih intelektualizma, delavskega razreda, kapitalizma in antropološkega vprašanja ženske. Skozi metaforo in konstruktivistično poetiko se izriše verjetno in realno občutje (oz. podoba) sveta.

Foto Tone Stojko

MIRA BEDENK

Ob petindevetdesetletnici

Igralka Mira Bedenk je to jesen praznovala častitljivih petindevetdeset let. Leta 1951 je končala študij na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani. Nato je najprej umetniško zorela v mariborski Drami, po dvanajstih sezonah pa je prišla v Mestno gledališče ljubljansko in tukaj vse do upokojitve leta 1991 utrjevala in stopnjevala svojo odrsko žlahtnost. Omenimo nekaj najmarkantnejših vlog: Miranda v Frischevem *Don Juanu ali Ljubezni do geometrije*, Marta v Camusovem *Nesporazumu*, Erna v Partljičevih *Ribah na plitvini*, Kleopatra v Erdmanovem *Samomorilcu*, Jana v Marodičevi *Pritožbi Franca Mrzleša*. Nastopala je tudi na radiu in televiziji, igrala je v filmu *Trst* Franceta Štiglica in v nadaljevanki *Ipavci* Frana Žižka.

Vsi v Mestnem gledališču ljubljanskem ji ob visokem jubileju iz srca čestitamo!

Foto Tone Stojko

JUDITA HAHN - KREFT

Ob devetdesetletnici

Igralka Judita Hahn - Kreft je nedolgo tega praznovala devetdeseti rojstni dan. Po hudi preizkušnji v letih 1944 in 1945 v koncentracijskem taborišču Auschwitz je po vrnitvi v domovino obiskovala Akademijo za igralsko umetnost v Ljubljani in leta 1952 končala študij igre. Diplomirala je kasneje, leta 1977. Ves čas, do svoje upokojitve leta 1984, je bila članica Mestnega gledališča ljubljanskega, kjer je oblikovala skoraj sto vlog najrazličnejših žanrov. Bila je Laura v Williamsovi *Stekleni menažeriji*, Dacarka v Cankarjevem *Pohujšanju v dolini šentflorjanski*, Lorna v Cliffordovem *Srečnem fantu*, Katherine v igri *Pokopljite mrtve* Irwina Shawa, Viola v Shakespearovi *Dvanajsti noči*, Lavinija v O'Neillovi *Elektri v črnini*, Vdova v Petanovih *Dachauskih procesih ...* Za vlogo Julienove matere v Anouilhovi igri *Ne budite gospe* je leta 1972 prejela Borštnikovo nagrado. Igrala je v radijskih igrah in TV-dramah ter v filmu *Druga stran medalje*.

Vsi v Mestnem gledališču ljubljanskem ji ob visokem jubileju iz srca čestitamo!

Cristina Clemente

FAMILY COUNCIL*Consell familiar*

First Slovenian production

Opening for season-ticket holders 28 December 2016**Opening for guests 12 January 2017**Translator **ALENKA KLABUS VESEL***Director **PRIMOŽ EKART**Dramaturg **ALENKA KLABUS VESEL**Set designer **DAMIR LEVENTIČ**Costume designer **BELINDA RADULOVIĆ**Composer **DAVOR HERCEG**Choreographer **SEBASTJAN STARIČ**Language consultant **MAJA CERAR**Lighting designer **BOŠTJAN KOS*** Translated from authorized English translation *Family Council* by **Sharon G. Feldman**Stage manager **Sanda Žnidarčič**Prompter **Nataša Gregorin Ahtik**Technical director **Janez Koleša**Stage foreman **Matej Sinjur**Technical coordinators **Branko Tica**Sound masters **Sašo Dragaš** and **Gašper Zidanič**Lighting masters **Andrej Koležnik**, **Boštjan Kos**, **Bogdan Pirjevec** and **Aljoša Vizlar**Hairstylists **Jelka Leben** and **Mirela Brkič**Wardrobe mistresses **Angelina Karimovič** and **Tanja Cirman**Property masters **Sašo Ržek** and **Borut Šrenk**The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of the Ljubljana City Theatre.

Cast

Ana, 18 years **LENA HRIBAR** as guestRiki, 24 years **JERNEJ GAŠPERIN**Albert, 50 years **JOŽEF ROPOŠA**Marta, 47 years **TANJA DIMITRIEVSKA**Wolfgang, 22 years **DOMEN VALIČ**

Catalan stage hit *Family Council* has charmed the audience with its freshness, vibrancy, sparkling humour and topicality.

We encounter a family with two adolescents. The parents have always pedantically ensured that their child-raising and the system of organising life within the family complied with the principles of true democracy. They have their own constitution, legislation and budget, they pay taxes – in short, they act like a state in miniature. But things get complicated when the daughter suddenly starts disagreeing with the established system and calling for changes. Her demand triggers an avalanche of unexpected events ...

Playing with exemplary complications within contemporary parliamentary systems, the author shows an incredible wit. She addresses crisis, austerity measures, personal interests, careers, lobbying, corruption, prejudice, conservatism ...

Cristina Clemente (1977) is a Catalan playwright, screenwriter and director who won several awards. She wrote *Family Council* as an author in residence of the Sala Beckett theatre in Barcelona. As a co-screenwriter she has worked with Sergi Belbel, an established Catalan playwright who is well-known in Slovenia, too, and she also directed one of his plays.

INFORMACIJE O PREDSTAVAH MGL DOBITE

- pri blagajni MGL v Gledališki pasaži med Čopovo in Nazorjevo ulico v Ljubljani, ki je odprta vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
- v mesečnem sporedu predstav, ki ga abonenti, imetniki osebne in poslovne kartice MGL in tudi vsi drugi, ki to želijo, prejmejo po pošti, prav tako pa je brezplačno na voljo pri blagajni MGL
- na spletni strani **www.mgl.si**
- s sporočili SMS Mestnega gledališča ljubljanskega
- v dnevnem časopisju
- na radiu
- na Facebooku, Twitterju in Instagramu

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija
Hišna centrala +386 (0)1 4258 222
Tajništvo +386 (0)1 4257 148, faks +386 (0)1 2517 044
Blagajna +386 (0)1 2510 852, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred
predstavo, e-naslov blagajna@mgl.si
E-naslov info@mgl.si
Spletno mesto www.mgl.si

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniški vodja
Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovni vodja
Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka
Eva Mahkovic dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka
Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL
Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa
Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja
tel. +386 (0)1 4255 000, faks +386 (0)1 2514 167

Branka Lepšina koordinatorka in planerka programa
tel., faks +386 (0)1 2514 167

Koordinacija trženja
tel. +386 (0)1 4258 222, faks +386 (0)1 2514 167

Petra Setničar koordinatorka obiska
tel. +386 (0)1 4258 222, faks +386 (0)1 2514 167

Zdenka Močilnik blagajničarka in informatorka
tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana
Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega
Mojca Slovinc (predsednica), Gašper Tič (namestnik predsednice),
mag. Mojca Jan Zoran, Saša Hren Koritnik, Aleš Kardelj

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega
Alen Jelen, Eva Mahkovic, Tone Peršak, doc. dr. Katarina Podbevšek, Matej Puc, Nina Valič

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXVII, sezona 2016/2017, številka 6
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2016 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja Barbara Hieng Samobor
Urednice Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej
To številko je uredila Alenka Klabus Vesel
Lektorica Maja Cerar
Avtor fotografij Peter Uhan
Oblikovalka Mojca Višner

Tisk Matformat, d. o. o.
Naklada 800 izvodov
Ljubljana, Slovenija, december 2016

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

